

38

Colecția POVESTIRI ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE

VICTOR EFTIMIU

Pe urmele
ZIMBRULUI

★★

EDITATĂ
DE REVISTA

ȘTIINȚA
TEHNICĂ

VICTOR EFTIMIU

PE URMELE ZIMBRULUI

★ ★

Colecția „Povestiri științifico-fantastice”

38

REZUMATUL FASCICULEI PŢECEDENTE

1847. Henri Parrocel (administratorul boierului moldovean Arkip Rosetti) îl determină pe nepotul său, Gaston, aflat la Paris, să viziteze Țările Românești. Unchiul îl ispitește cu perspectiva unei extraordinare vânători de zimbri, dar gindul său tainic este de a-l însura cu Mușă, fiica boierului. Henri și Gaston se întâlnesc la București.

LUCRĂRI CARE VOR APAREA ÎN COLECȚIA „POVESTIRI ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE“

- Nr. 39—40—41—42** — „Pe urmele zimbrului“ — roman istoric de Victor Eftimiu.
- Nr. 43** — „Atol Fakafo“ — povestire științifico-fantastică de I. Eftimov (traducere din limba rusă).

Coperta de SOLOMON VICTORIA

(Continuare din numărul trecut)

Bălți și băltoace acoperite cu lina broaștei, în care se scâldau, în ultimele raze ale unui septembrie călduros, bivoli negri și copii borșoși, cu picioarele ca niște bețe și cu gitul subțire, că te mirai cum de poate purta gitul acesta firav un cap atit de mare și de colțuros.

Șatre de țigani și țigani fără șatră se amestecau cu țărani și mahalagii. Babe cocoșate și fete ofticoase întindeau mina pe la ușile mustărilor, înconjurate de stuț verde. Roiuri de muște, îmbătate de dulceața vinului, zbirniiu, într-o ceață neagră, pe pământurile papurei. Mirosea a mititei fripi și a coji de struguri tescuiți, aruncate pe gunoale, dospind în soare, în jurul acelor mustării. Cite un hoit de cal sau de pisică putrezea alături și nu-l ridica nimeni cu zilele și cu săptăminile.

— N-aș fi crezut posibilă asemenea mizerie! exclamă, aproape într-un suspin, călătorul francez, care abia acum realiza cele citite în cărțile voiajorilor apuseni despre Moldo-Valahia.

— Mă mir că s-au scris lucrurile acestea, fiindcă, de obicei, străinilor nu li se arată decît belșugul ospitalității noastre. Tot ce este dincolo de zidurile conacelor boierești i se ascunde. Străinul trebuia să vadă numai ceea ce trebuie văzut, ceea ce slujește bunului renume al gospodarilor, al marilor dregători.

Cel care vorbise așa era Gulian Pantazi, flăcăiandru inimos, înfocat revoluționar, pe care Gaston Parrocel îl cunoscuse în diligența de la Sibiu și care-i servea acum drept ghid. Fecior de oameni instăriți, Gulian Pantazi, ca mulți compatrioți ai săi studenți la Paris, făcea parte din acei tineri despre care Stanislas Bellanger scrisese:

„Va veni o zi cind moldo-valahii aceștia vor dovedi Europei că nu s-au dus în metropola lumii civilizate numai ca să studieze «Jurnalul modelor»”.

Vorbind la perfecție limba franceză, în curent cu ideologia noii generații a Parisului, Gulian Pantazi era înflăcărat de ideea unei răsturnări, a unei schimbări totale.

— Revoluțiile dumneavoastră, spunea el francezului, oricît ar părea de zguduitoare, oricît au influențat celelalte națiuni, au fost la suprafață... Dacă o mare parte a poporului francez a suferit, în anumite momente și în anumite regiuni, de foamete, restul, de secole întregi, a trăit omenește, în case de piatră, mîncînd pîne de griu și găina fiartă pe care Henric al IV-lea o visa pentru toți supușii săi. La noi nu s-a încumetat nimeni nici măcar să viseze o mai bună orînduire a vieții mulțimilor. Colibe acoperite cu stuț, bor-

dece subterane, mămăligă rîncedă, — iată cu ce s-a ales țăranul din bogățiile țării de pereche ale acestor binecuvîntate pămînturi. Revoluția la noi trebuie să fie totală, să cutremure din temelii întregul așezămînt al țării. Cu jumătăți de măsură nu se va putea realiza nimic !...

Ascultînd pe Gulian Pantazi, Gaston Parrocel își amîntea frînturi din epistolele unchiului său, Henri, care-i vorbea la fel despre stările din Moldo Valahia.

Revoluția totală ! Cine o va face ? Cu ajutorul cui ? Cine va apuca taurul de coarne, cine va pune mina în gîtul strigoiului care sugea vîlaga unui întreg norod ? Cine va da cu vampirul de pămînt, eliberînd acel netericit norod, dîndu-i o haină în loc de o zdreanță, o mîngîiere în loc de bîce, un cuvînt bun în loc de sudălmi ? !

Printr-o stranie asociație de idei, Gaston Parrocel se gîndea la cei doi vlăjgani din casa în formă de stup, baia din ulița Lipsicanilor. Îi vedea cum îl înșfacă, îl despoaie, pun stăpînire pe el și, fără voia lui, spre binele lui, îl poartă prin încăperi pline de aburi fierbinți, îl culcă pe mese de piatră, îl sucesc, îl răsucesc, îi întind mădufarele, îi frămîntă mușchii, fac oasele să-i trosnească, șira spinării gata să se frîngă, ca să-l ungă apoi cu clăbuci din săpun de trandafiri, să-l parfumeze cu mirodenii alînătoare, să-l usuce cu cearșafuri calde, să-i dea dulceață de coacăze, apă rece și ciubuc și să-l adoarmă în somn de prunc scaldat.

Nu trebuia oare procedat la fel și cu acest biet popor moldo-valah ?

Avea nevoie, norodul acesta, de cîțiva oameni hotărîți, puternici, care să-l scoată din vechea lui toropeală, să-l frămînte ca pe un aluat, să-i dezmoștească oasele, să-i limpezească mintea, să scoată din el toate otrăvurile adunate-n sînge, de atît amar de vreme.

Putea-vor romîni să facă toate acestea singuri ?

Dar celelalte popoare europene, toate la un loc, putea-vor să scuture jugul tiraniei, nedreptățile de tot soiul, inegalitatea socială, abuzul celor atotputernici, corupția, egoismul claselor conducătoare ?

În vreme ce tinărul Parrocel era frămîntat de asemenea generoase gînduri, unchiul său avea cu totul alte preocupări. Se luptase destul cu viața, își crezuse datoria împlinită, asigurîndu-și bătrînețele.

Acum se gîndea cum să asigure viitorul nepotului său, cum să-l facă mai plăcut boierilor Rosetești, ca să-l adopte ca pe un membru al familiei și ca viitor moștenitor al averii lor imense.

Îmbătat, intraripat de propriul său vis, Henri Parrocel vedea, în mintea lui, tinăra pereche : mirele înalt și zvelt, cu ochii albaștri-verzi, alături de dudușa Maria Rosești, aproape tot cit el de înaltă, măcar că n-avea decît șaptesprezece anișori. Cu mijlocul subțire, mai subțire decît al logodnicului, cu sinul învîlt, cu mîinile albe, cu degete lungi și rotunde ca ale vestitei Monalisa, cu păr negru, împărțit pe frunte, cu fruntea netedă și ochii negri, mari, prelungiți ca migdala sub sprincenele frumoase arcuite — scris de cărbune pe albul pielii de trandafiri —, domnișoara Mușă ar fi strălucit în cel mai strălucit palat al Parisului, ar fi fost înconjurată de droaia admiratorilor, neobișnuiți cu asemenea splendoare orientală.

Pentru dudușa Mușă, nu numai pentru boierul și stăpînul său, bătea guvernorul dughenile marelui tirg de reședință, să-i cumpere tot felul de mătăsuri, conduri, mirodenii, pene, podoabe de tot felul, venite, mai ușor la București decît la Iași, de la Paris și de la Viena,

de la Veneția, Stambul și Brașov. Numele acestor târguieți erau amestecate ca și marfa. Nume turcești, nemțești, italienești, franțuzești — cum erau toate amestecate în acea vreme, când influențele Orientului începeau să descrească și să crească cele din Soare-apune.

Pe lângă veșmintele moderne, pe care urma să le aducă seniorului, administratorul-preceptor era însărcinat să care la Drăgoești cufere întregi de cumpărături pentru răsfățata măriei sale odrasle.

Urmaș al domnitorului Antonie Rusei, Arkip Rosetti, ca orice om născut înainte de 1800, se despărțea cu greu de portul turcesc al boierilor de odinioară.

Dar n-avea încotro. Trebuia să meargă și el cu vremea, să se modernizeze. Se dezbărase, încetul cu încetul, de briiele, ișlicele și anfirile din vechime și acum voia să se îmbrace europenește, să rămie bărbat în floare, nu edec rămas din anii vechi.

Își va păstra numai barba, frumoasa lui barbă, care fusese în întregime neagră, în tinerețe, iar acum era cutreierată de fire lungi, albe.

Dar nu fir alb lângă fir negru, nu obișnuita încărunțeață, ci smocuri întregi albe, rîrînd prin negrul mustății și al bărbii, de parcă n-ar fi fost lăsate așa de la Dumnezeu, ci potrivite de mină omenească. De vreo zece ani, din pricina acestei împletiri de șuvițe albe și negre, Arkip Rosetti fusese poreclit Barbă Amestecată.

Semenii săi de la Iași nu-l vedeau cu ochi buni, intrucît fusese scos de la visteria fărăi de către Mihai Sturza. Iar omul înălțurat de la măriri, mai ales dacă e mîndru, disprețuitor al celorlalți, falnic de obirșile lui voievodale și bogat ca un maharajah, nu se bucură de prețuirea ce i se cuvine. Cînd se va ridica iarăși în ranguri, îl vor înconjura cu plecaciuni și lingușiri. Deocamdată, huzurească-n pace pe cele douăzeci și opt de moșii ale dumisale, în castelul de la Drăgoești, vechi de două sute de ani, înainte de domnia lui Antonie! Rîvnească în pace la tronul răzbnicului său, că nu înfățișa nici o primejdie pentru Mihai Vodă Sturza! Iar dacă se va întimpla nicaiva schimbare, nu pe ursul de la Drăgoești, nu pe Barbă Amestecată, îl vor pofti pe scaunul lui Ștefan cel Mare! Erau ațiția la rînd!

Musiu Henri Parrocel. bătea prăvăliile Bueureștilor, în căutarea a tot felul de mătăsuri, blănuri, pene, șiraguri de chihlimbar, rufărie, șaluri, catifele, conduri și giuvaeruri, spre desfătarea castelanei de la Drăgoești.

Ce împletituri de lînă și de borangic, ce șaluri, ce rufării, ce mătăsuri, ce catifele aduseseră negustorii!

Ia să cercețăm lista și să vedem cam ce trebuia să ducă dumnea-lui, musiu Henri, în cuferele hărăzite domniței?!

Cititorul de astăzi nu va înțelege toate aceste cuvinte franțuzești și turcești, ba nemțești și italienești, potrivite pe grai românesc. Noi însă le vom scrie așa cum le-am aflat pe lista adusă de la Drăgoești, precum și în foaia de zestre a Sultanei Gălășescu, ce se însoțise cu haiducul pocăit Iancu Jianu, precum și-n alte hrisoave închinată cochetăriei cucoanelor și cuconiștelor din acea vreme.

1. Stofă camelot turcesc, fermenele, melotele și feregele.
2. Salenti de lemn, ca să-și ferească pantofii cînd umblă prin casă.
3. Scurteică de pambriu galben, cu samur muscălesc.
4. Rochii de croaze.
5. Rochie de rips.

6. Bereton polonez.
7. Fișiu franțuzesc, spre a se înlocui paceaua de samur.
8. Botine, spre a se înlocui cipicii turcești.
9. Scurteică de pambriu cu cacom.
10. Rochie albă cu vâpeliuri.
11. Rochie neagră de Florența.
12. Rochie albă de percal cu vâpeliuri și rochie albă sadea.
13. Capot de baza, cu vâpeliuri.
14. Trei duzine de batiste și o duzină de fețe de perină, de batiste

lino.

15. O duzină de șimizeturi cu horbote și o duzină de mangeturi.
16. O boiama cicudie, cu bibiluri de sirmă, alta verde cu hușimuri, alta samanie, alta stacojie, alta ghiurghiulie, alta liliachie.
17. Șase perechi de mânuși.
18. Șase piepteni de coadă.
19. Două duzine de ciorapi de mătase.
20. Șase corseturi.
21. Două inele de aur cu rubin și antică.
22. Două duzine de ciorapi de tiriplic.
23. Trei perechi de calțodete.
24. O giubeluță de belacoasă¹.

Precum se vede, o garderobă întreagă din care Henri Parrocel, sfătuit de nepotul său, nu urma să aleagă decît ceea ce se putea purta și prin 1847; moda pariziană era cu totul alta. La București și la Iași, veșmintele bărbaților și toaletele cucoanelor erau cu zece, douăzeci de ani în urmă, iar domnișoara Mușu nu mai putea să se impoțoneze cu rochiile și podoabele bunicelor.

De altfel, lista acestor cumpărături i-o dăduse copilei o mătușă a ei, dinspre mamă, o Roznoveancă ce fusese nurlie la vremea ei și vestită pentru minunile ce le păstra în scrinuri și dulapuri, unele cumpărate de dumneaei, altele moștenite. Marghioala Roznovan își inchipuia că vremea s-a oprit pe loc și voia să-și imbrace nepoțica la fel cum se purtau dumnealor cu treizeci de ani în urmă.

După ce vizitară toate prăvăliile, croitoresele și negustorii de giuvaeruri, după ce aleseră ce trebuiau să aleagă, unchiul și nepotul mai cumpărară trei carabine de vânătoare, proaspăt sosite de la țara nemțească, și se pregătiră de drum. Închiriară o diligență cu șase cai, numai pentru ei, o încărcară cu geamantane și cufer, își pregătiră pașapoartele și pe la mijlocul unui octombrie uscat, călduț, o luară pe drumul Colentinei, spre Afumați, spre Șindrilița, spre Urziceni, ca să ajungă Milcovul și să urce către Iași.

— Ard de nerăbdare, unchiule, să dau cu ochii de zimbrii dumitale vestiți! se bucura Gaston, în care se trezea patima vînatului.
„Zimbrul ca zimbrul, zise unchiul, în sinea lui, surizînd. Dar dacă ești băiat deștept, ai să vinezi cea mai frumoasă căprioară din Moldova!”

CAPITOLUL V

În zorii unei frumoase zile din a doua jumătate a lui octombrie 1847, un poștalion cu șase cai, tocmit numai pentru ei doi și cuprinzînd o bogată încărcătură de cufer, lăzi și geamantane, cu vestitul

¹ Belacoasă — belle chose, bella cosa.

surugiu Năstase pe capră și, alături de el, ajutorul său Vanghele, un fel de arnăut-pandur, om de credință, cu flinta pe umăr, cu două pistoale în briu și cu un iatagan mare la cingătoare, un poștalion cu șase cai ieși pe bariera dinspre Colentina Bucureștilor, purtând spre Afumați, apoi spre Urziceni, apoi spre Milcov și Moldova, în sus, pe cei doi franjuzi numiți Henri și Gaston Parrocel, unchiul și nepotul, care se duceau la Iași, apoi la Drăgoești, unde se afla conacul boierului Arkip Rosetti, fost mare vistier pe vremea lui Iancu Sandu Sturdza, iar acum retras pe moșie, în mijlocul vivliilor rare și al tablourilor de preț ce-i împodobeau pereții străvechiului castel.

În lumina caldă a soarelui ce răsărea și începea să topească răcoarea dimineții, un miros de primăvară se ridica din frunzele veștede pornite să putrezească, din iarba arsă a câmpiilor, din praful ce-l stărnea harabaua.

Înșelătoare primăvară, așa cum sint multe pe câmpia Dunării, în cel mai frumos anotimp al țării, luna lui octombrie, muiată în miere și azur!

— Eu zic așa, boierilor, să țineți carabina în brațe și una să mi-o dați mie s-o am la îndemină.

Această precauție a surugiului puse pe gânduri perechea de călători.

— E vreo primejdie? întrebă Henri Parrocel, neliniștit.

Și ochii îi căzură pe maldărul de bagaje, pe cuferele și geamantanele care ascundeau atâtea bogății: veșmintele moderne comandate la București pentru boierul din munții Moldovei, garderoba somptuoasă a lui Gaston și o parte din zestrea dudușii Mușă.

— Asta mi-ar mai trebui! se gândea Henri Parrocel. Aduc pe băiat tocmai de la Paris ca să-l dau pe mina hoșilor, pe bărăganele moldo-valahe! O să ne apărăm bine cîteșipatru și nu le va fi ușor tilharilor să ne răpună! Dar cred că primejdia aceasta ar putea fi o simplă născocire a unui surugiu prea zelos!

Nu știa bietul unchi că nu va trece mult, și tinărul parizian va cunoaște plăcerea de a fi captivul unei cete de lotri, care nu glumeau cu prinșii lor!

Simplu, liniștit, ca și cum ar fi fost vorba de un cîrd de potirnicii sau de ivirea unui vinat mai mare, Năstase îi lămurii:

— Dacă s-o întimpla să ne iasă-n cale niscaiva tilhari, să fim gata!

— Charmant! exclamă, pe limba lui, Henri Parrocel, adică „nu se poate ceva mai plăcut!”.

Și se uita la spatele lat al arnăutului de pe capră, pandurul înarmat pînă-n dinți, care, ca să-i păzească, ceruse pînă la Iași gajurile pe-o lună ale unui ambasador.

Fie că se temea într-adevăr, fie că voia să-și dea importanță, surugiul continua să întrevadă perspectiva unei întîlniri neprevăzute, nedorite.

— Dacă s-o întimpla să ne iasă-n cale acei tilhari, repetă el, dumneavoastră să n-o dați pe romînește, să vadă hoșii că sînteți boieri străini și să se teamă! Să vorbiți numai nemțește!

— Atîta numai, zimbi străinul cel mai vîrstnic, atîta numai că noi nu vorbim nemțește, că sîntem franjuzi!

— Toț aia! dădu din umeri Năstase. Ce mi-e unul, ce mi-e altul!? Afară de-al nostru, noi nu deslușim decît graiul turcului. Ale-

lante sînt nemfești toate. Ca și portul. Portul țării, portul și limba păgînului, portul și vorba neamțului.

Gaston asculta cu un viu interes această savantă discuție, din care unchiul îi traducea frînturi :

— Pentru oamenii de pe aici, nu numai germanul, dar orice e european e „neamț“, adică străin, de la cuvîntul slavon nemeț.

— Dar carabinele de ce ne-a spus să le avem la îndemînă ? întrebă Gaston, cam îngrijorat.

N-apucase bine celălalt să-i explice, că iar intră în vorbă Năstase :

— Și cu vameșii tot nemfește să vorbești, ca să n-o lungească. Străinul are mai mare trecere decît ai noștri, fie ai noștri boieri cît de mari. Obiceiul pămîntului ! Cînd or vedea că nu înțeleg ce spunei, vă dă drumul mai repede. E mai bine să-și bată ei capul ca să-nțeleagă decît să vă turie dumneavoastră gura de pomană !

— Ce spune surugiul, unchiule Henri ?

— Moldo-valahii, fiind oameni ospitalieri, prieteni ai francezilor, nu trebuie să vorbim rominește cu ei. În chipul acesta vom trece mai ușor frontiera.

— Ciudate obiceiuri ! replică Gaston.

Și porniră iar, în plesnetul de bice și strigătele vizitului, care își îndemna caii cu elegantele expresii numite „de surugiul“.

Soarele era în vîrfurile cerului, în inima amiezii, cînd ajunseră la Urziceni, după un scurt popas la Balaci. Se opriră la un han din marginea aceluia țîrg de frunte al Ialomiței, mîncară ochiuri rominești cu mămăliguță, o dropie întreagă friptă numai ei patru și niște struguri cu bobul galben și mare cît oul de porumbel sălbatic, ba și de bibilică, boabe grele, dulci ca mierea, pline de focul soarelui : erau vestii struguri de Rusciuk aduși de peste Dunăre, în a-jun, de un neguțător cuțovlah, cu a cărui căruță încărcată cei doi călători se încrucisaseră dimineața ieșind din Afumați.

Gaston Parrocel nu văzuse niciodată ciorchini atît de mari, boabe atît de grele, de culoarea aurului roșcat.

Vorbărețul Năstase îi lămurii :

— Avurăm noroc că ruminul ăsta n-a luat-o pe drumul Călugărenilor și a cotit-o pe-aici, de la Giurgiu. Sînt la Călugăreni niște cîini de vameși care-î iau omului jumătate din marfă. Alminterea nu vedeai și nu gustați asemenea razachie, care o trimite pașa din Rusciuk sultanului. Așa ceva nu se mai găsește în toată împărăția turcească !

Năstase, ca un surugiul de frunte ce era, se simțea dator să-și arate cunoștințele și vorbea drumeșilor, explicîndu-le toate cite le ieșeau în cale : zborul ciorilor care duceau iarna în cîrcă, al cui era conacul din zare, pe cine au ucis tilharii la această răsărire, cui erau închinăte acele cruci bătrîne de la marginea drumului, crucile de piatră înflorită cu litera slavonă, mîncată de ploi și de praf, troițele, hanurile, carele cu ulcele care veneau din munți, din susul Dimboviței, vitele la țîrg cu sutele, călugărul acesta care odihnește în umbra unui salcîm pitic, fără umbră, șatra aceea de ȧigani adunată în jurul unei fîntini cu găleata în vîzduh, — toate își aveau povestea lor și toate poveștile Năstase le știa pe de rost, că nu degeaba bătuse el de atîtea ori drumul dintre București și Iași.

Călătoria i se pără lui Henri Parrocel mai ușoară ca la venire. Nu erau nici ploi, nici zăduf, iar tovărășia nepotului său, pe care

priveștiștile cimpiei, înfățișarea satelor, surisul prietenesc al oamenilor îl țineau mereu treaz, mereu înviorat, această tovarășie îi înfrumuseța și lui drumul. De n-ar fi fost neliniștea aceea care le tulbura bucuria călătoriei, teama de hoți!

Nu erau prea grăbiți s-ajungă. Toamna era caldă și aurie. Asemenea drum nu se face în fiecare an. Oprindu se din loc în loc, dormind prin cite un tirg mai mare, ajunseră pe-o amiază luminoasă la hotarul Moldovei în trei zile. Acest hotar, care pe vremea lui Ștefan cel Mare era mult mai sus, la Bacău și la Birlad, coborise la Milcov în veacurile din urmă. Sub ce domnitor? Hrisoavele nu pomeneau de această mărire a Moldovei în pofida Munteniei.

Henri și Gaston Parrocel erau singurii călători care urmau să fie controlați în acea zi. Formalitățile țineau, de obicei, citeva ore. Vameșii, odihniți, aveau chef de vorbă. Prea multe prilejuri să vadă asemenea fețe simandicoase n-aveau și atunci își făceau de cap. Omul care păzește frontierele este funcționarul cel mai neplăcut al unei țări. E morocănos din fire, bănuitor, pus pe hartă. Mai ales în părțile acestea ale lumii, unde stăpînirea turcească a ținut atîtea veacuri, vameșii nu știu cum să se poarte mai aspru, cum să intimideze pe cel care trece hotarul, cum să-l sîcîie, cum să-l brutalizeze. Unii fiindcă așa le e firea, alții ca să te sperie și ca să-ți stoarcă bacșișuri cit mai grase. Poate și unde se strecoară mulți răufăcători, spioni sau contrabandiști și le fac neajunsuri.

Cetățeanul pașnic trebuia să plătească toate aceste spaime, să treacă prin toate cele șapte iaduri.

Cerberii moldavi s-ar fi întins la vorbă dacă, urmînd sfatul lui Năstase surugiul, Henri Parrocel n-ar fi făcut pe omul care nu știe boabă romînească.

Suridea cu amabilitate, desfăcea cuferele cu gesturi leale, își arăta hîrtiile și, înțelegînd prea bine, el făcea tocmai pe dos din ce i se cerea. Cînd un vameș îl invita să deschidă un geamantan, el afirmă, dînd din cap, și scotea din buzunar un portofel sau un briceag, iar cînd îl întreba de unde și-a procurat carabinele, dădea iar din cap afirmativ și ridica din nou capacul unei lăzi, care abia fusese răscolită, și vintura un papuc.

— Français! Bon passeport! repeta el, regăsind în acest joc amuzamentele omului de la sud, vesel din fire și înclinat spre farsă.

Și-și bătea actele cu palma.

— Moi français! Signor français! și arăta pe Gaston, care nu înțelegea mare lucru din jonglerilele unchiului, dar era amuzat, abia își ținea risul și se căznea să pară demn, chiar majestuos.

— Consul! Consul! se amestecă și Năstase în vorbă, ca să ridice prestigiul franțuzului.

— Ia cată-ți de treabă, omule! i-o tăie vameșul. Ce fel de consul e dumnealui, că are pașaport moldovenesc!

— Bon passeport! insista mereu, surizător, Parrocel. Moi français... Signor français!

Iar Gaston începu și el să vorbească în jargonul algerienilor, printre care trăise de-atîtea ori:

— Ti voir passeport, moi partir... moi bon français... partir... adio! Și arăta nordul, ca omul care vrea să-și vadă de drum.

Pînă la urmă, dezarmați de lipsa de conversație a acelor doi „nemți“, plictisiți de dialectul lor franco-italiano-african, vameșii, învinși, renunțară la orice polemică, își puseră clienții la taxele de

rigoare pentru toate mărfurile noi pe care le introduceau în Moldova, încasară bacșișul reglementar — mai puțin substanțial totuși decât cel pe care-l plățise Gaston pentru un calabalic mult mai sărac la Bariera Fierăstrău, a Bucureștilor — și lăsară pe cei doi străini să păsească în voie pe pământul sacru al Mușatinilor, urindu-le drum bun într-un jargon moldavo-algerian:

— Bon vîaj!... Ti français! Alah bim berechet versin! Adio, consul! Ti partir! Alivoar!

Abia după ce se depărtară bine, cei doi francezi din Avignon — în care se aprindea, ca o lumină din veacuri, spiritul de gasconadă al provinciei strămoșești — își putură da drumul în toată voia hotelor de ris ce-i cutremurau.

Cînd au ajuns la Focșani, Henri Parrocet spuse nepotului său, care voia să se instruiască în pregătirea unei cărți „Printre moldo-valahii“, despre tot ce privea principatele danubiene:

— Ține bine minte acest nume, Focșani. Poate că într-o zi aici va fi capitala celor două provincii reunite. Bucureștii și Iașii sînt prea periferice ca să fie centrul țării... Orgoliul moldovenesc ar fi jignit dacă s-ar face din București capitală. Iașii ar decădea. Acesta e și leit-motivul boierilor reacționari, care nu văd cu ochi buni unirea cu Valahia. Poate că au dreptate. Eu însă cred că partizanii unirii vor învinge.

Vechea Dacie va fi reconstruită. Nu cred să apuc această zi, dar tu vei trăi să vezi pe romini la un loc. E prea puternic acest curent, ca să i se împotrivescă cineva. Desigur, politicienii interesați să fie două țări, cu doi domnitori, cu două guverne, ar prefera să rămîie lucrurile așa cum sînt, dar cei tineri, mai ales cei care și-au făcut studiile la Paris, vibrează ca și valahii pe care i-ai cunoscut. Îmi pare rău că nu i-ai întilnit la București pe cei doi frunțași ai culturii și-ai renașterii Munteniei: Ion Eliade Rădulescu și Nicolae Bălcescu... Tînărul Gulișan Pantazi, care și-a fost cicerone pe malurile Dimboviței, este discipolul lor Moldovenii de care și-am vorbit — pe unii ai să-i cunoști la Iași —, un Vasile Alecsandri, Costache Negri, Alexandru Ion Cuza, Mihail Kogălniceanu și-atiția alții, sînt gata să se sacrifice pentru ideile de libertate, de dreptate socială, de egalitate, de ridicare a poporului, de scuturare a jugului turcesc. Sînt foarte suspecți de stăpînire, și pe drept cuvînt! Nu m-aș mira să-i văd în fruntea unei revoluții, apoi prezidînd actul care va uni cele două principate sub aceeași conducere!

— Cînd vom face revoluția noastră, la Paris, nu mă-ndoiesc că se vor mișca și moldo-valahii... Domnul Lamartine m-a încredințat că foștii studenți romini duc în țara lor ideile cele mai înaintate!

— E păcat că nu se înțeleg prea bine între ei! E păcat că unii cum este excelentul matematician și literat Ion Ghica, nu sînt bine informați asupra persoanelor și, în dorul unei schimbări grabnice, se adresează și-acolo unde nu trebuie. Nu e mult de cînd domnul Ion Ghica, un tînăr cu studii strălucite, făcute la Paris, a avut imprudența să propună, în numele unioniștilor bucureșteni, guvernarea unică a ambelor provincii lui Mihail Sturdza, actualul gospodar al Moldovei.

Greșeală gravă! Perspectivă cu totul impopulară!

De altfel, Mihail Sturdza și-a dat seama el însuși de imposibilitatea acestui fapt. E un bărbat inteligent, desigur, foarte abil, foarte cult, vorbind romînește, grecește și franțuzește la perfecție — un eu-

ropean —, dar e un om fals, preocupat mai mult să facă avere decît să guverneze principatul. N-am pomenit atîta avariție, atîta cupiditate! Orice document pe care-l semnează e prilejul unei afaceri. Iși mărește mereu moșiile, adună aur peste aur. Numiri în slujbă, cum-părări sau vînzări de țigani, strămutarea din loc în loc a evreilor, — toate sînt prilej să stoarcă pecunii.

De la un fost secretar al gospodarului, un boiernaș care și-a părăsit tagma ca să se facă actor, tînărul Matei Millo, știu că, atunci cînd îi trebuiau bani să-și mai rotunjească o moșie, Mihail Sturdza dădea cite un ucaz prin care pedepsea, strămutînd dintr-o localitate în alta, pentru culpe imaginare, numeroase familii evreiești.

Alarmași, nevoiți să-și părăsească locuințele și tot avutul, bieții oameni alergau la Iași, la curtea principelui, să se dezvinovătească. Domnul Moldovei sta pe scaunul lui Ștefan cel Mare, trăgînd din ciubuc, și se uita la ei încruntîndu-se, făcîndu-i mișei, vicleni și ticăloși; vinovații, ingenuncheați, cu fruntea-n pămînt, subliniau fiecare injurie a stăpînitorului bătînd cu pulpana caftanului în podea, făcînd un zgomoț infundat și foarte plăcut măriei sale, intrucît căpușeala numitului caftan ascundea, la vîrf, pungi doldora de arginți și de aur. Aceste bătăi ritmice în dușumea erau dovada cea mai elocventă a nevinovăției impetricinaților. Bunul părinte al țării se îndura de ei, îi mai făcea o dată ticăloși și mișei și le porunca să-și bage mințile în cap, că a doua oară nu-i mai iartă. Apoi le făcea semn să intre în camera alăturată, unde un credincios al gospodarului îi percheziționa și aduna pungile preamăritului stăpîn prețul iertăciunii¹.

Lucrurile acestea, dragul meu Gaston, sînt cunoscute de toată lumea, cupiditatea lui Mihail Sturdza, traficurile, corupția pe care o răspîndește-n jurul său — nu mai sînt o taină pentru nimeni. Nu-ți vorbesc dintr-un sentiment de ostilitate față de acest principe abuziv, care, preluînd administrația Moldovei, a înlăturat de la vîstieria țării pe omul profund onest, pe nobilul meu senior Arkîp Rosetti... Nu! Le vei auzi lucrurile acestea cu propriile tale urechi la Iași...



Ajunghind la porțile capitalei moldave, cei doi călători răsufără ușurați. Trăiseră o săptămînă de teroare, cu mina pe patul carabinei, tresărînd la apropierea oricărui grup suspect, dormînd iepurește, așteptînd mereu un atac tîlhăresc. Perspectiva unei întîlniri neplăcute, a pertractărilor, în limba lui Racine, cu cetele de tîlhari nu erau făcute să i entuziasmeze.

Acum, simțită retrospectiv, teama aceasta devenea epică, avea ceva pitoresc, sporea plăcerea ajungerii într-un mare oraș.

Plăcere mai mult relativă, fiindcă această ajungere se întîmplase într-o seară de ploaie și de beznă.

— Avurăm noroc! le spuse, la despărțire, Năstase, după ce încasă galbenul împărătesc, adică austriac, pe care-l primise bacșiș, peste napoleonii lucitori focmiți la plecarea din București.

„Avurăm noroc“ sau „avurăți noroc“ — repetase el de peste

¹ Întîmplarea cu evreii dizlocați a povestit-o însuși Matei Millo lui C. I. Nottara, care, la rîndul său, a povestit-o, acum patruzeci și cinci de ani, autorului acestei narațiuni.

patruzeci de ori de-a lungul călătoriei, la bine sau la rău, la urcusul greu al unui deal, la trecerea unui vad spumegător, în fața unui peisaj liniștit, în pragul unui han unde găsiseră culcuș bun și han-giță durdulie, la cumpărarea unei dropii grase, în fața unor ulecele cu vin bălan și rece...

Vanghefi, arnăutul de pe capră, nu spusese nici un cuvânt pe tot drumul.

Privindu-i umerii lași, cei doi oameni din poștașion avură, nu o dată, strania și nejustificata impresie că el era căpitanul bandei care urma să-i jefuiască... Simplă impresie, desigur!

* * *

Iașul... Amintindu-și lumina azurie a cerului bucureștean, serile plăcute petrecute în grădinile cu o vegetație bogată, sub stelele multe și lampionarele atârinate de ramurile copacilor, Gaston fu neplăcut impresionat de aspectul, în ploaie și noroi, al marelui târg de reședință.

— E o impresie trecătoare! Îi incurajă unchiul. După câteva zile, îți vei da seama de neasemuita frumusețe, față de cetatea lui Bucur, a acestui oraș. Îi vei vedea într-un amurg de toamnă... toamnele de aur ale Moldovei...

Inconjurat de coline, cu turnuri vechi, monumente istorice și case patriarhale, capitala Moldovei îți va evoca splendorile Florenței! Gaston suridea cu oarecare scepticism.

— Nu cumva vorbese în dumneata, unchiule, strămoșii noștri gasconi? Sau ai ajuns mai patriot decât toți moldovenii la un loc?!

Unchiul îl trase de vârful urechii, așa cum făcuse odată, cu el, și Napoleon.

Conăciră la marele Hotel de Petersburg, unde o forfoteală de lume pestriță îl impresionă adânc pe viitorul autor al cărții „Printre moldo-valahi”: boieri bătrâni în haine orientale, tineri îmbrăcați după moda Parisului, țărani, țigoveși, negustori polonezi, evrei în port galițean ofițeri ruși, călugări veniți după treburile de la mănăstirea Neamțului se amestecau pe sălile hotelului zidit după arhitectura de peste Prut, așa cum Hanul lui Manuk, de la București, avea o înfățișare turcească.

Lui Gaston Parrocel, oamenii din Moldova îi părură mai tăcuți, mai rezervați. Să fi fost o simplă impresie?

— Ai dreptate, îl întări unchiul. Muntenii sînt mai exuberanți. Față de moldoveni, ei sînt cam ceea ce sînt gasconii noștri — adică noi, ironicul meu nepot! — față de francezii de la nord. Cum prea bine ai spus, străbunii noștri sînt originari din Avignon... Noi doi sîntem născuți la Paris, dar singele apă nu se face: semănăm cu valahii. Vorbește-ți noi Provanța ancestrală! Avem foarte multe afinități. Limba rominilor seamănă așa de mult cu provansala! Poate de aceea n-am mai plecat eu de pe aceste meleaguri...

* * *

Și-acum, dă-ne voie, scumpe cititorule, să facem o mică digresiune, care te-ar putea interesa:

Părerile lui Henri Parrocel erau aceleași pe care le avea și Va-

sile Alecsandri despre munteni și moldoveni. Într-o epistolă trimisă la Besançon prietenului său poetul Edouard Grenier, bardul de la Mircești scria :

„Scumpul meu Grenier, îmi ceri o privire rapidă asupra diferenței de caracter și de moravuri care există între valahi și moldavi. Ce îți-aș putea spune? Prietenul nostru Russo a spus, într-un moment de voie-bună, că valahii sînt gasconii Romîniei și nu s-a înșelat prea mult. Adevărul este că frații noștri de dincolo de Milcov au o aplicare foarte pronunțată spre ceea ce se cheamă vulgar «blague» (glumă, păcăleală). Toată Valahia este la București, adică orice om care are o avere oarecare aspiră să guste deliciale acestui oraș, așa că proprietățile sînt abandonate unor arendași lacomi.

Aglomerarea de bogătași trîndavi la București a creat gusturi și ambiții de un ordin meschin. «A părea» a devenit un scop, o necesitate. Fiecare se întrece să facă un cit mai mare efect prin eleganța, prin echipajele lui, prin felul de a se purta, și, cum acești oameni nu sînt civilizați decît pe jumătate, își inchipui cîte excentricități caraghioase se produc în fiecare zi! Dar aceste mici cusururi nu stîngheresc bunătatea și omenia caracterului valah. În Muntenia oamenii sînt tot atît de buni, de amabili, de ospitalieri ca în Moldova. Dar sînt mai veseli, mai micalîși. Iată toată diferența. La București se adoptă orice inovație politică, literară și chiar socială cu o ușurință uimitoare, în vreme ce la Iași oamenii se gîndesc de zece ori pînă s-o primească.

Caracterul valah este mai meridional decît al nostru. La București viața este mai în afară decît la Iași, lumea se plimbă mai mult și se ruinează mai ușor. Există mai multă seriozitate, mai mult tact, mai multă «cumsecădenie» în societatea moldavă decît în cea valahă. Avem femei mult mai instruite și mai distinse și bărbați mult mai practici. Literatura valahă a produs mai mult, dar nu mai bine decît literatura moldavă, dimpotrivă. În sfîrșit, ca să mă rezum, am să adaug că adevărata cauză a acestor ușoare diferențe care există între locuitorii Iașilor și ai Bucureștilor este că noi, moldovenii, sîntem mai independenți față de guvern decît muntenii. Poporul este același în amîndouă principatele“.

Această scrisoare a lui Vasile Alecsandri, găsită printre hîrtiile lui Edouard Grenier, a fost publicată, împreună cu alte asemenea răvașe, după moartea poetului francez, de către conservatorul bibliotecii din Besançon, Georges Gazier.

Iată că și un francez răfăcîl pe aceste meleaguri împărtășea aceleași păreri ale celui mai de seamă poet român al vremii, păreri pe care, de altfel, în mîndria lor regionalistă, le propagă și-n zilele noastre frații moldoveni.

Cît sînt de juste aprecierile unui popor despre altul rămîne, totuși, un semn de întrebare. E cunoscută superficialitatea călătorilor străini, graba lor de a afirma o convingere bazată pe impresii trecătoare, pe informații eronate, care generalizează lucruri de amănunt.

De cînd se alla în Țara Romînească, Gaston Parrocel avusese prilejul să constate că multe afirmații despre valahi și patria lor cuprînse în cele două volume „Le Keroutza“ ale lui Stanislas Bellanger erau profund greșite.

În primul rînd, titlul cărții, „Căruța“ e de gen feminin, deci trebuie scris „La Keroutza“, nu masculinul „Le Keroutza“.

Multe fapte povestite în sutele ei de pagini îi păreau acum tinărului publicist parizian curate basme.

Unde sînt vulcanii de care vorbește Bellanger?

Unde este apa fierbinte, clocotitoare, a râului Prahova?

Pentru scriitorul francez, această gîrlă din munți avea „o mie de brațe”, din care unul larg cîț riul Indre din Franța. Unde a văzut, oare, Bellanger bărci pe Prahova?... Unde a văzut măslinii, portocalii și lămiile, pe care îi înșiră printre bogățiile țării?

Probabil măslinile, lămiile și portocalele din coșurile unui precupeț sau din rafturile unei băcănii l-au făcut să creadă că aceste fructe meridionale cresc și pe rîpele Carpaților!

Spirit pozitiv, Gaston Parrocel își impunea să studieze cu toată seriozitatea stările din Moldo-Valahia, omul și peisajul, trecutul și mai ales aspirațiile de viitor ale acestui popor, de care se simțea atît de legat și-n atît de scurtă vreme.

— Fermecător! așa numise, într-o scrisoare, unchiul său Henri peisajul și omul valah.

Și unchiul avea mare dreptate!

Prima decepție pe care o avusese Gaston la Iași, din pricina înnoptării ploioase, a băltoacelor, a noroiului și-a întunericii ulițelor, avea să-i treacă foarte curînd și să lase locul altor impresii, mult mai favorabile.

Nu s-ar fi așteptat ca în mijlocul unui depărtat tîrg oriental să găsească oameni atît de civilizați, cu maniere atît de distinse, vorbind admirabil franțuzește, cunoscînd atît de bine istoria și viața Parisului și împărtășind cele mai înaintate idei care circulau în ultimii ani de domnie a regelui Louis-Philippe.

Dar femeile? Cîtă dreptate avea Henri Parrocel cînd îi descria grația, frumusețea, cultura și farmecul moldovencelor!

CAPITOLUL VI

„Henri Parrocel către marele boier Arkip Rosetti, la Drăgoșești
Iași, 26 octombrie 1847

Monseniore,

Permiteți-mi să vă anunț că după o lipsă îndelungată, după o căfătorie care mi s-a părut nesfîrșită, am ajuns cu bine aseară la Iași, de unde sper să pot pleca spre Drăgoșești cît mai curînd. Am făcut toate comisiunile pe care ați binevoit a mă însărcina, toate cumpărăturile pentru înălțimea voastră și pentru domnișoara noastră, pe care, cu atîta mărinimie, mi-ați îngăduit s-o consider fiica mea spirituală.

Conformîndu-mă dorinței exprimate de înălțimea voastră, am adus cu mine pe nepotul meu, Gaston Parrocel, publicist parizian, trimis de guvernul regal cu o misiune la București. Pe lîngă însărcinarea primită de la Ministerul de Afaceri Străine al Franței, nepotul meu vrea să studieze, în vederea tipăririi unei cărți, solul, peisajul, omul, stările politice și economice din Moldo-Valahia, precum și preocupările sociale ale tinerei generații.

Precum am mai avut onoarea să vă informez, Gaston Parrocel profesează idei înaintate, e bine văzut de conducătorii Franței de mîine și a adus cu sine, în afară de împuternicirile autorității, re-

comandări din partea marelui nostru poet Alphonse de Lamartine, a cărui poezie «Lacul» duduia Muşa o declamă cu atât talent şi cu atita sensibilitate. Domnul de Lamartine nu este numai un scriitor de geniu, dar şi un orator de frunte, un animator de mase şi, sint incredinţat, va avea de spus un cuvint şi în politica ţării sale, dacă nu şi în cea europeană.

Sint atât de nerăbdător să mă aflu în preajma şi la ordinele înălţimii voastre, încit aş fi plecat chiar de astăzi spre Drăgoşesti. Dar am crezut util pentru nepotul meu să viziteze acest bătrîn şi frumos oraş şi să vadă cîteva notabilităţi ale Iaşilor. În calitate de ziarist şi călător străin va trebui să solicite o audienţă şi hospodarului Mihail Sturdza, deşi lucrul acesta ne repugnă, atit lui cît şi mie. Dar am fost sfătuit să o facem, fiindcă domnitorul ar fi neplăcut impresionat dacă un ambasador al Franţei l-ar ocoli.

Cu îngăduinţa înălţimii voastre, vom mai rămîne aici cîteva zile (Hotel de Petersburg).

O dată cu această scrisoare, am trimis spre Drăgoşesti, sub pază bună, o parte din lucrurile cumpărate la Bucureşti. Ştiind cît este domnişoara noastră de nerăbdătoare să vadă ultimele noutăţi vieneze şi pariziene, n-am vrut să-i impun supliciu unei noi aşteptări şi mă grăbesc să expediez cîteva cutere, pe care le vor porni chiar astăzi oamenii noştri de încredere de aici.

Vă rog să acceptaţi, monseniore, împreună cu respectuoasele omagii ale nepotului meu, asigurarea profundului ataşament al servitorului înălţimii voastre,

Henri Parrocel"

*

+ *

Cel dintii personaj din guvern care-l primi pe tinărul călător francez a fost beizadeaua Nicolae Şuţu, ministru-secretar al principelui domnitor, un om de o mare distincţie şi cultură, elen de origine, fiul lui Alexandru Şuţu, fostul hospodar al Munteniei.

Beizadeaua (titlu care pe turceşte înseamnă „fecior de prinţ“) se arată foarte amabil, foarte ceremonios cu tinărul oaspe străin.

Într-o frumoasă limbă învăţată cu preceptorii francezi, pe malul Bosforului, Nicolae Şuţu — autorul vestitelor memorii de mai tîziu — il informă că se indeletniceşte şi el cu scrisul.

— Literatura şi vinătoarea mă pasionează. Amindouă constituie pentru mine un refugiu, o odihnă, după munca şi grijile guvernării...

Aceste pasiuni ale excelenţei sale li deschiseră imediat drumul spre inima ziaristului şi omului care impuşcase lei în Africa. *Vorbiră îndelung*: Gaston despre regele pustului, beizadeaua despre urşii, mistreţii, lupii, cerbii, căprioarele din munţii Moldovei, din pădurile care odinioară se întindeau pînă la marginea Iaşului, inconjurînd bătrînul oraş ca o uriaşă grădină sălbatică.

Întrebat dacă a impuşcat zimbri, Nicolae Şuţu răspunse negativ:

— N-am întîlnit nici unul în toate peregrinările mele cinegetice. Nu cred să mai existe speţa în munţii noştri. Am fost informat că anumii ţărani de pe moşiile prietenului meu Arkip Rosetti ar fi zărit, în desişurile codrilor, asemenea specimene. Dar se prea poate ca aceste întîlniri să nu fie decit rodul imaginaţiei pădurarilor.

Dumneata, ca vinător, cunoști, desigur, și fantezia vinătorilor — aceeași pretutindeni. Dacă n-au inventat, poate că oamenii aceștia au luat drept zimbrî cine știe ce urs sau cerb gonind prin vreun deșeu. Orocsul, numit bouorul Moldovei, este emblema noastră națională. În vechime existau turme întregi în munții noștri. Dar au dispărut, de citeva decenii. Probabil au fost văzuți, pe inserate, niscaiva tauri domestici printre stejarii de la marginea pădurii.

Socotind că e inutil să contrazică pe excelența sa vorbindu-i de perechea de zimbrî pe care însuși unchiul său o văzuse, cu citeva săptămîni înainte, Gaston replică :

— Unchiul meu, Henri Parrocel, mi-a scris, la Paris, despre voievodul Dragoș și cășeaua lui, Molda. Această cășea s-a inecat în rîul Moldova, ce străbate Iașul..

Beizadeaua surise :

— Nici un rîu Moldova nu străbate Iașul..

— Străbate Iașul și se varsă în Dunăre, așa am citit..

— În cartea „Le Keroutza“ a lui Stanislas Bellanger, nu-i așa ? Am citit-o și eu, rise iarăși Nicolae Șuțu, dar această carte e plină de informații eronate. Călătorii întrec, în fantezie, pe vinători !

Ministrul-secretar se arătă încîntat de parizianul rătăcit printre vechile ziduri ale cetății voievodale. Il întrebă dacă va rămîne mai multă vreme în Moldova, il invită la o vinătoare, il rugă să transmită castelanului de la Drăgoșești salutările afectuoase ale unui vechi prieten și-l pofti, pe a doua zi, în audiența la hospodar.

Lui Gaston i se păru că importantul dregător nu era prea entuziasmat de principele său, despre care vorbea, de altminteri, ca despre un egal, nu ca despre un stăpîn. Il invitase direct în audiență, fără să li cerut, în prealabil, învoirea lui Mihail Sturdza.

Chiar în acea zi, Gaston Parrocel află că nici hospodarul nu era prea încîntat, prea sigur de ministrul său. Șuțu avea o origine, o cultură și un talent diplomatic, un prestigiu, o onestitate și o putere de nîcună pe care alt boier moldovean nu le reunea, cu atîta strălucire, în acea vreme.

— Șuțu e grec din Fanar.. Acest lucru i-l aduc aminte mereu inamicii săi.. Dar principele îl păstrează, fiindcă are nevoie de el.

Prin același informator, care vorbea mai mult prin insinuări decît prin afirmări, Gaston află că boierul moldovean propus în 1824 la domnie nu fusese actualul hospodar, ci hatmanul Constantin Pataladi, care a murit de-o moarte suspectă, în ajunul alegerii.

Îmbrăcat în cel mai solemn și mai strălucit costum adus din București, Gaston Parrocel, oarecum emoționat, cu un sentiment de neliniște, de tulburare, se ducea, a doua zi, în audiență la principele Moldovei. Unchiul său, Henri, i-l descrisese pe Mihail Sturdza în culori nu tocmai favorabile. Recentele informații — un tron cucerit printr-un asasinat — sporeau aversiunea tinărului francez împotriva celui satrap-oriental, îmbrăcat turcește, cu barbă lungă, cu pumnalul în briu, așa cum se purtau la începutul secolului un Ali-Pașa din Ianina sau înșiși domnitorii de la București sau de la Iași.

Mare îi fu surpriza cînd se văzu în fața unui bărbat îmbrăcat europenește, avînd aspectul unui ministru al lui Louis-Philippe : n-avea nici haină, nici barbă de patriarh, nici nu ședea turcește pe o sofa, cu picioarele sub el, înconjurat de eunuci și fumînd din narghișea sau din ciubuc.

Mihail Sturdza își întâmpină oaspele, prevenitor, întinzându-i mina surizând și spunându-i într-o franțuzească impecabilă :

— Fii binevenit printre noi, scumpul meu domn!

În curent cu tot ce se petrecea în Franța și pe continent, principele îi cerea informații cu afabilitate și-l asculta cu mare atenție.

În vreme ce Mihail Sturdza îi vorbea despre reformele pe care le adusese în Moldova, despre strădanile lui de a ridica nivelul economic și cultural al poporului, despre instituția fondată de el și care-i purta numele: Academia Mihăileană, lui Gaston Parrocel, încă influențat de poveștile privitoare la prinț, i se părea c-aude cum bubuie podeaua sub loviturile pungilor de aur, ascunse în caftanele evreilor prigonii și, printre cuvintele rostite de hospodar, în cea mai armonioasă limbă de pe cheiurile Senei, auzea cum se intercalează cite un autohton :

— Mișeilor! Viclenilor! Ticăloșilor!

Alteța sa îi făcu onoarea de a-l reține la masă, așezându-l la dreapta doamnei. Cîțiva înalți demnitari participau la acel dejun simplu, familiar, la care se serviră mincăruri alese, stropite cu șampanie franțuzească.

La plecarea Mihail Sturdza spuse tînărului parizian :

— Te duci la Drăgoșești. Te rog comunică domnului Rosetti regretul că la începutul domniei mele am fost nevoit să mă despart de el și părerea de rău că, la numeroasele mele invitații de mai tîrziu, n-a mai primit să colaborăm!

Gaston Parrocel ieși de la curtea Moldovei fermecat de acel om cult, inteligent, amabil, despre care auzise atîtea lucruri urite.

Încă o dată își dădea seama cum se falsifică realitățile prin jocul imaginației. Raportînd la propria lui patrie aceste reflexii, se întrebă :

— Oare Louis-Philippe să fie atît de vinovat cum se spune?

*

O altă surpriză fu pentru el întîlnirea cu seniorul de la Drăgoșești, pe care și-l închipuise cu totul alt fel.

Împreună cu unchiul său, Henri, și o suită de zece inși, Gaston Parrocel părăsi Iașul pe-o mohorită dimineață de toamnă, cu nori vineji și cu un vînt rece, care mirosea, vremelnic, a zăpadă. Unde e luminosul și caldul septembrie bucureștean, unde a rămas acel octombrie de miere și de azur care-i însoțise pînă la Iași?!

Nînsoarea anunțată de frigul și corbiile lui noiembrie se prefăcu într-o ploaie mărunță, care întuneca peisajul. Abia de vedeau drumul în urcuș, cite un rîu pe care-l treceau, pădurea în care se înfundaseră cele cinci droște, cu cinci paznici înarmați, suișul munte-lui, brazii și carpenii care mărgineau șoseaua îngustă, prăpastia care hăuia la dreapta lor...

Gaston avea impresia unui sîrșit de lume.

De la o vreme, pe inserat, arborii începură să se rărească, accidente terenului se netezeau. Cele cinci droște se apropiau de Drăgoșești. Satul vestea conacul. Tipenie de om nu străbătea innoptarea ploioasă. Iată-i, pe șoseaua lărgită, în fața locuinței boierești. Călătorului străia toate i se păreau colosale.

Un parapet înalt și lung, cu contraforturi, cu două cișmele și

două pisanii la dreapta și la stînga porților de intrare, înconjură parcul uriaș al castelului, purtînd cîte un turn pătrat la cele patru unghiuri de întîlnire ale zidurilor.

În față era biserița veche a Drăgoșeștilor, paraclis ridicat de Antonie Ruset Vodă și care făcuse parte, pe vremuri, din cuprinsul parcului. Bunicul lui Arkip Rosetti, marele vornic Matei, dărimînd zidul de la intrare, făcuse altul nou, în interiorul domeniului, trăgînd în față un drum larg, pietruit, lăsînd, dincolo de el, sătenilor, împreună cu un grup de tei, folosința locașului de închinăciune.

Liniile palatului erau simple, severe. Ceva rece, străin, se desprîdea din acei pereți vopsiți în galben, un galben intristat de cenușiul lui noiembrie. Copacii, care îngălbeniseră și ei, se scuturau în vîntul toamnei... singurătate... apăsare... tristețe...

Reședința boierilor Rosetești, așezată pe un platou înalt, de unde, în zilele frumoase, se vedeau în vale dealuri, cîmpii, sate, apa Bistriței și drumuri șerpuitoare, n-avea nimic din pitorescul, din farmecul arhitecturii bizantino-armenești, care înzestraseră palatele, culele și monastirile din Muntenia cu scări de piatră, arcade, bolți, colonete, pridvoare, foșoare, arabescuri.

Peste etajul de jos, sub care se înșirau numeroase încăperi, se mai ridica la mijloc un etaj, mai mult un turn, care nu cuprindea decît a treia parte din suprafața corpului principal.

La spatele imensei clădiri pătrate, care de jur împrejur număra cel puțin o sută de ferestre, departe, printre răsăturile de zarzavat, despărțite de castel și ascunse de stejarii uriași, erau risipite locuințele slujitorilor, ale bucătarilor, ale paznicilor, ale argaților, ale robilor, cuhniile, grajdurile, cotețele.

Domnul Parrocel, preceptor al dudușei Mușă și mai mare peste logofeții care administrau moșiile numeroase ale boierului Arkip Rosetti-Drăgoșești, locuia un pavilion unde se aflau și birourile gospodăriei. O perdea de brazi și de tufișuri ascundea și acest pavilion.

Domnului guvernor i se pusese la dispoziție patru-cinci odăi spațioase, frumos mobilate; cea mai luminoasă domnia sa o puse la dispoziția nepotului.

La spatele castelului Roseteștilor, dincolo de zidul parcului, începea Muntele Tuguiatul, acoperit de păduri seculare. În mijlocul unui luminii din acest codru, se afla Izvorul Zimbrului, spre care cei doi Parrocel, însoțiți de Ilieș Împușcă Vrăbie, erau să pornească la vînătoare de zimbrî de cum se vor fi risipit zdrențele de nori vineți, care se tot împleteau și se tot despleteau în bătaia schimbătoare a vîntului.

Gaston fu prezentat marelui senior în dimineața următoare sosi-rii. Făcu o impresie excelentă. Înalt, subțire, cu capul de poet romantic, era foarte elegant în costumul său colorat și care nu se mai purta la Paris. Gaston Parrocel remarcase chiar la București și la Iași că veșmintele bărbaților de seama lui erau mai moderne, mai sobre decît ale lui.

În același timp constata cu surprindere că boierul Rosetti, despre care unchiul său îi spusese că este un om cu vederi înaintate, avea aparența pe care el, Gaston, o împrumutase, imaginar, hospodarului. Dar, în vreme ce Mihail Sturdza se purta ras, cu o mustață scurtă și era înveșmintat în haine europenești, castelanul de la Drăgoșești își primi oaspele într-un halat lung, oriental, încins cu un briu lat de mătase vișinie. Pe cap purta o fîchie rotundă, țesută din

mărgăritare, lunecind ușor spre ceafă. O barbă lungă, asemenea lui Ali-Paşa al Ianinei, îi cădea pe piept.

Era un bărbat frumos boierul Rosetti! Avea fruntea netedă, fața palidă, ușor măslinie, ochii negri, sprincenele groase, împreunate, nasul subțire, o gură mică, feminină, care parcă nu-și avea locul în stufăria aceea de păr, în mijlocul mustăților și al bărbii negre, străbătută de suvițe albe, care îi dădeau un aer neverosimil. Niciodată nu văzuse tinărul parizian, nici aievea, nici în vreun portret, acest amestec de alb și negru în barba unui om.

Arkip Rosetti avea mișcări leneșe, grațioase, de odalică și de pașă; își mingia, mereu, miinile frumoase, cu degete lungi, încărcate de inele. Vorbea o franțuzească din cărți, foarte aleasă.

— Te uiți la miinile mele, domnul meu? ! Aceste miini n-au furat niciodată! Averele pe care am moștenit-o de la strămoșii mei mă scutește să le înfig în averea statului. Mihaîl Sturdza s-a despărțit de mine fiindcă eram vistier. Iar această demnitate este cea mai importantă pentru un principe care vrea să se îmbogățească pe spinarea supușilor săi. Știa că nu-și va putea face din mine unealta jafurilor lui!

— Alteța sa și-a exprimat regretul profund că i-ați refuzat colaborarea, în mai multe rânduri.

— Desigur. I-ar fi plăcut să aibă ca ministru pe un urmaș al voievodului Antonie Ruset! Mi-ar fi dat orice, afară de departamentul finanțelor. Acolo îi trebuie un complice. Iar mie, lucrul acesta îmi repugnă. Un înalt demnitar al țării trebuie să fie ireproșabil! Apoi, schimbînd vorba: unchiul dumitale m-a informat că intenționezi să scrii o carte despre țările noastre.

— Da. „Printre moldo-valahii“...

— Ideea este excelentă, mai ales că avem nevoie să fim cunoscuți favorabil în străinătate. Prietenii de-ai mei sînt acum la Paris pentru propaganda națională. La anul sper să mă duc și eu acolo. Am promis Parisul scumpei mele copile, Mușca, ca un dar pentru cei optsprezece ani ai ei. Împlinesc și eu, atunci, cincizeci de ani. N-am mai fost la Paris din vremea lui Ludovic al XVIII-lea. Cred că orașul s-a schimbat mult.

Stau cu cea mai mare plăcere la dispoziția dumitale pentru tot ce privește plăcuta dumitale rămînire printre noi, cît și pentru publicarea lucrării de care mi-ai vorbit. Te-aș ruga, însă, ca titlul cărții să nu fie „Printre moldo-valahii“, ci „Printre romîni“. Vrem să deprimem Europa cu acest cuvînt — „romîn“ —, în semnul căruia vom face unirea celor două provincii. Este un vis care ne urmărește de secole și pe care sper că generația noastră îl va transforma într-o realitate!

Gaston Parrocel asculta, fermecat, discursul boierului moldovean, al cărui vocabular și înlănțuire a frazelor îi amînteau stilul cronicarilor francezi din veacul al XVII-lea.

Îi părea totuși straniu ca aceste preocupări atît de actuale să fie ale unui om îmbrăcat într-un bogat caftan oriental, ale unui personaj desprins, parcă, dintr-o ilustrație a celor „O mie și una de nopți“...

Aspectul fizic — de potențat persan, de rege asirian sau mare vizir — al seniorului de la Drăgoșești contrasta și cu picturile italiene, olandeze și franceze care acopereau pereții, cu biblioteca bogată, cu ediții rare legate în piele și pecetluite cu litere de aur.

În mijlocul tablourilor, la un loc de onoare, era o bătălie din vremea lui Ludovic al XIV-lea, pictată de Joseph Parrocel, ilustrul strămoș al lui Gaston. Strănepotul contempla cu emoție această operă încercând ca și unchiul său, Henri, sentimentul de a se regăsi într-o familie, într-o patrie. De la înălțimea cadrei, ochii se lăsau în fațosele personaj care îl privea atît de afectuos și pe care, totuși, nu-l putea realiza pe deplin. Nu știa în ce categorie de oameni să-l plaseze.

Ținărului democrat, publicist și orator parizian îi păru ciudat că marele boier, care visa unirea celor două principate danubiene și profesa cele mai calde sentimente patriotice, fiind în curent cu mișcarea ideilor generoase din Franța, nu se arătase preocupat o singură clipă de ridicarea poporului, de eliberarea șerbilor din sclavia lor medievală. I se părea magnificului amfitrion că toate sînt definitive, că nimic nu trebuia schimbat în orînduirea socială.

Vorbea mereu de averea lui ca de un merit suprem, ca de o supremă glorie. Își evoca originile nobile, pe cei care în decursul veacurilor primiseră și sporiseră această avere, cîștătită acum la zeci de mii, la aproape o sută de mii de fălci. Moșii, sate vite, argași, robi. Un drept intangibil. Alcătuire hotărîtă să rămîie așa în vecii vecilor. Și ca boierul Arkip erau toți marii latifundiași ai Munteniei și ai țării lui Dragoș. Numai boiernașii tineri amestecau în revendicările lor naționale pe cele de ordin social. Dșurarea vieții muncitorilor pămîntului, împărțirea moșilor la țărani, dezrobirea țiganilor mergeau, la tinerii aceștia, mîna în mîna cu preocuparea scuturării jugului străin, cu grăbirea unirii principatelor.

Gaston Parrocel constata cu surprindere lucrurile acestea și se întreba cum le va putea împăca în viitoarea lui carte, cum ar putea trece cu vederea această nepăsare a latifundiarilor, față de mîile de sclavi ai pămîntului, cînd pe acești privilegiați, patrioți inimoși, voia să-i prezinte în cele mai frumoase culori?

Două ore șezuse de vorbă ținărul revoluționar cu amfitrionul. În încăperea vastă, care servea de birou și bibliotecă, un buștean uriaș se consuma în cămin, zvrîlînd pilpiiri roșcate pe ramele aurite ale tablourilor, pe cotorul de piele roșie al cășilor.

Intregul palat era prevăzut, în afară de căminurile marilor încăperi, cu sobe zidite în perete, după sistemul rusesc, ca să încălzească două odăi în același timp.

Încă din prima zi, Gaston avu onoarea să ia masa cu stăpîni casei, cu monseniorul și cu domnișoara Mușă, unicul lui copil.

Văduv de zece ani, Arkip Rosetti încredințase creșterea Mușei cumnatei sale, Marghioala Roznovan, văduvă și ea, o soră cu cincisprezece ani mai mare a răposatei Smaragda Rosetti, născută Cantacuzino, mama domniței.

Cucoana Marghioala, mătușa dudușei și care botezase după numele ei, Maria, pe Mușă, era o femeie aprigă; fusese frumoasă la vremea ei și avea încă pretenția să dea tonul modei, chiar la Iași, purtînd și impunînd toaletele tinereții ei. Și pentru dumneaei, cucoana Marghioala Roznovan, ca și pentru cumnatul ei, vremea se oprise în loc: nu trebuia schimbat nimic din patriarhală orînduire.

Această doamnă din protipendada Botoșanilor, apoi domnișoara Mușă, plus domnul Henri Parrocel și un ținăr distins și tăcut, care servea cu grație pe cele două femei între care fusese așezat, erau

companionii de masă ai boierului, masă servită într-o vastă sufragerie de la primul etaj, alături de bibliotecă.

Un alt cămin uriaș încălzea această încăpere, împodobită și ea cu tablouri vechi, în rame grele.

Apariția primăvărată a Muzei n-adusese în sala de mîncare primăvara dorită. Poate din timiditate, poate din severitate, din modestie amestecată cu orgoliu, domnița Maria Rosetti nu căuta să atragă atenția, să se amestece prea mult în conversație, să învelească societatea prin cîrîpîtul celor șaptesprezece ani ai ei. Puținele cuvinte i le adresa numai lui Henri Parrocel, față de care părea că nutrește multă stimă și afecțiune. Pe Gaston îl primise cu politețe, dar fără nici un suris. Era, într-adevăr, indiferent în purtarea ei sau, poate, numai simularea indiferenței, ca să-și ascundă curiozitatea, nerăbdarea? I... Domnișoara Rosetti vorbise de atîtea ori cu preceptorul ei despre nepotul de la Paris, îi citise atîtea scrisori, primise de la el cărți, îl aprecia și se purta, totuși, față de el cu o mare rezervă. Din cînd în cînd, pe furiș, își ridica privirile spre noul musafir, ca să le piardă apoi în vag... Poate faptul că tînărul era un străin, un francez, îi impunea, o intimidă. Poate aceea cuvîntă orientală, acea rămășiță de prejudecăți, ceva din amintirea severităților de harem, poate și teama de mătusa ei o împiedicau să vorbească tînărului.

La rîndul lui, Gaston se simțea și el intimidat în această societate neobișnuită, în acest amestec de aspecte, răsăritul și apusul, evul mediu și actualitatea...

Domnișoara de șaptesprezece ani, care avea fruntea palidă, sprîncenele arcuite și ochii frumoși ai tatălui ei, înaltă, subțire, cu mîini ca ale Giocondei, cu gesturi pline de grație și de majestate, îi părea o arătare de demult, o amintire de poveste, o prințesă din miniaturile persane.

O va mai vedea vreodată? Sau era această apariție numai un miraj, darul suprem de bun venit? După o apariție trecătoare, păpușa nu va fi închisă din nou în dulapul ei fermecat, în care orele sună acompaniate de muzica unei gavote?

În vreme ce comesenii săreau de la un subiect la altul, Henri Parrocel n-avea decît o preocupare: ce impresie își vor face tinerii unul celuilalt, pînă la ce punct își va putea el realiza visul? Fi-va oare favorabilă proiectelor unchiului mult așteptata întîlnire pregătită de el, în urmărirea unui plan pe care numai el îl cunoștea?

Gaston răspundea cu aceeași discreție rezervelor domniței. Nu căuta să se pună în evidență, asculta cu atenție tot ce spunea amfitrionul, era foarte curtenitor cu „madame Roznovan”, nu vorbea decît atunci cînd era întrebat. Căuta cît mai puțin să strălucească, iar verva cu care cucurise pe bucureșteni o păstra pentru ziua cînd se va fi familiarizat cu nobilele-i gazde, cînd va vedea că această vervă nu este indiscretă, inoportună, că e așteptată, apreciată.

Arkip Rosetti își anunță oaspeții că a sîrșit de scris primul volum al amintirilor sale, pagini de memorialistică amestecate cu un letopisec al Moldovei. Asemenea oamenii de teapa lui, care vorbeau atît de bine franțuzește, rusește și grecește, el nu era obișnuit cu mînuirea limbii românești, în care vechii cronicari turnaseră totuși atîtea frumuseți; el își redactase literatura în graiul și stilul oarecum emfatic al lui Chateaubriand.

Ceru îngăduința să citească un capitol; propunerea fu primită cu deplină satisfacție, dacă nu cu aplauze, de toți comeseții.

Trecură să ia cafeaua în bibliotecă, unde boierul scoase din sertarul biroului un teac de coli mari, se infundă într-un fotoliu și începu să citească, pagină după pagină, amintiri familiale, care începeau din 1808, din prima lui copilărie. Mușca ședea pe un scăunel, alături de părintele ei, privindu-l cu dragoste și admirație, ridicând cu religiozitate și așezând pe genunchi fiecare foaie citită.

Arkip ținea coala în mîna stîngă, iar cu dreapta mîngia creștetul copilei, care se uita la el extaziată.

Flăcările din cămin luminau acest tablou idilic, înviorîndu-l cu raze aurii și penumbre care îl reliefau ca-ntr-un tablou de Rembrandt.

Acum își dădea seama Gaston că de suavă era aceea copilă, care părea să aibă mai mult decît șaptesprezece ani.

Un gît statuar, pe un piept cu sinți involți, un mijloc subțire, pe șolduri împlinite, pe picioare lungi, nu ca ale orientalelor sedentare, care, stînd ziuca întreagă cu picioarele încrucișate sub greutatea corpului, nu folosesc aceste membre, le opresc dezvoltarea.

Din copilărie, Mușca Rosetti se căfăra pe stînci ca o căprioară și călărea băiețește, întrecînd pe cei mai îndrăzneți cavaleri. Acum ședea cuminte, surizătoare, cu ochii plini de vis.

Mai apropiată ca ieri și ca alaltăieri, în abandonul ei filial, era o ființă mai caldă, mai omenească. Se topise răceala, solemnitatea care o învășurase pînă-acum. Hipnotizat, Gaston nu mai vedea, în amestecul de lumini ale zilei cenușii și ale focului jucăuș, decît mina albă, încărcată de inele, a seniorului lunecînd ușor, într-o mîngiere, pe părul negru al fiicei sale adorate.

Această imagine rămase adînc întipărită în mintea oaspei străin. Trăia în el cu puterea unei amintiri. Lucrurile frumoase, peisajele care ne cuceresc fulgerător îmbracă, în aceeași clipă, aureola și intensitatea suvenirului.

„Acest peisaj e frumos ca într-o amintire“.

Doi cămărași intrară cu cite două sfeșnice de cite trei luminări aprinse și le așezară unul la spatele boierului, ca să-i lumineze lectura, și alte trei pe la colțuri. Un miros de miere se răspîndi în încăperea o dată cu intrarea celor douăsprezece luminări.

Acum pîlpirea făclilor de ceară lumina profilul Mușei, sublinindu-i altă frumusețe, o paloare de pictură veche, viața unei viziuni de demult, trecerea nostalgică în domeniul inchipuirii.

Trosniturile mărunte și cite o ușoară bubuitură a bușteanului, care se consuma și exploda în cămin, vocea monotonă și armonioasă a lectorului se împleteau cu respirațiile celorlalți și cu vijitiurile vîntului în horn. O vrajă din adînc de veacuri plutea între pereții grei de cadre aurite.

Impresiile lui Gaston Parrocel erau atît de puternice, încît i se păru că le mai încercase o dată. Se pomenea absent din acel cadru aievea, ca să trăiască, aceeași scenă, în alte epoci.

Această ciudată evadare din realitate, devenită transpunerea aceleiași realități într-un ev îndepărtat, nu fusese numai scăpărarea unei secunde, ci persista intens în sufletul tînarului; el nu se putea smulge din jocurile imaginației, în care se simțea, totuși, atît de bine, ca-n beția unui stupefiant.

Ce se petrecea, oare, și-n sufletul Mușei? O enigmă. Șaptespre-

zece ani petrecuți, cea mai mare parte, în singurătatea munților, în vecinătatea codrilor adânci, printre sălbăticiuni și profesori, printre șerbii pletoși ai moșiei, țigani cu ochii de tăciune, printre madonele și infanții spanioli care o priveau din ramele de aur, printre miile de tomuri ale bibliotecii părintești și cărțile de curind sosite în țară ale unor scriitori moderni — Lamartine, Victor Hugo, Honoré de Balzac —, copilăria, adolescența în acest climat de legendă, ce gânduri, ce sentimente trezeau cei șaptesprezece ani în inima fecioarei moldave?

Cadrul legendar. Palatul vechi, sobru, butucii din căminul uriaș, vântul lui noiembrie vruind în horn Amintirea unui roman al lui Alexandre Dumas, „Strigoiul Carpaților“, citit de mult. Era, tot așa, un castel misterios, cu personaje romantice, cu hrube, cu bolți și galerii subterane ducind departe, în codru, cu ziduri înalte, groase, cu porți grele de stejar, ferecate, care apărau pe boierii refugiați la apropierea tătarilor.

Gaston Parrocel se confunda cu unul din castelanii lui Alexandre Dumas găzduiți de Smaragda Brancovan în vechiul palat al cnejilor, iar domnișoara Maria Rosetti îi părea reîncarnarea frumoasei poloneze Edwiga din „Strigoiul Carpaților“...

Ce gânduri o frământau, oare, pe Mușa în aceste clipe emoționante ca o amintire?

Poate că nimic din toate cîte treceau prin inima și imaginația lui Gaston. Copila era, fără-ndoială, numai a tatălui ei, fericită să-i simtă mina mîngîindu-i creștetul și să-i audă glasul melodios evocînd, într-o limbă mai frumoasă decît a domnului Honoré de Balzac, momente de la începutul veacului, pomenirea bunicilor ei și jocurile micului Arkip în mijlocul acelorași mobile bătrînești, în fața aceluiași cămin, care-i încălzea acuma și pe ei.

Cîteva zile în șir, înălțimea sa cîți oaspeților fragmente din memorie la care lucra de trei ani. Toți ascultau cu atenție și admirație

— Domnul Gaston de Parrocel n-are nici o obiecție de făcut? întrebă cuconul Arkip, adăugînd numelui burghez al tinărului aristocratica particulă „de“.

Oricît ar fi fost ei de democrați, unchiul și nepotul primară cu satisfacție măgulitorul adaos, care îi înălța, deodată, în propriii lor ochi.

Mai ales unchiul era fericit să-și vadă nepotul înnobilit la re-pezeală. Aceasta adăuga un titlu în plus la meritele imaginarului pretendent la mina domniței.

— Sînt încîntat peste măsură! răspuse Gaston. Paginile excelenței voastre pot sta cu cînte alături de tot ce-au scris mai de seamă marii memorialiști ai Franței!

— Sînt, totuși, o oarecare rezervă în tonul dumitale... Ai putea să ne-o comunici?

— Dacă senioria voastră îmi permite, o rog să-mi acorde o audiență, ca să-mi pot exprima în voie, mai pe larg, nu rezervele, dar oarecare observații...

— Cu cea mai mare plăcere! Miine dimineață! îi răspuse boierul

A doua zi, la ora 10, Gaston fu primit în biroul-pinacotecă.

Spre marea lui surpriză, găsi acolo și pe domnișoara Mușa, îmbrăcată după moda de la 1830. mai suavă, mai primăvărată decît

orice gravură a epocii. De rindul acesta, copila era prevenitoare, surizătoare, ușor emoționată, gata să-și asiste, poate să-și apere, părințele de eventualele critici aduse de domnul de la Paris.

Un prestigiu nou înconjură acum pe Gaston: prestigiul judecătorului.

— Am invitat și pe Mușă! zise boierul învăluindu-și odrasla în priviri drăgăstoase. N-are decît de învățat din convorbirea noastră. Micuța mi-a servit de secretară. Cele mai multe pagini i le-am dictat și mi le-a scris chiar ea! Eventualele greșeli — și cred că sînt destule! — le vom pune pe seama domnișoarei noastre, adăugă surizînd și petrecîndu-și frumoasele degete inelate pe creștetul copilei, care se lăsa mîngîiată și se alintă cu grațiile unei pisici de Angora.

Mușă, care ținea pe genunchi un teanc de coli, i le întinse lui Gaston. Acesta, grăbindu-se să le ia, atinse degetele domnișoarei. La contactul pielii albe și catifelate, el se cutremură de-o înfiorare adîncă și castă, pe care n-o cunoscuse niciodată.

În așteptarea sentinței, de pe scăunelul de la dreapta fotoliului părintelui ei, domnișoara noastră ridică spre Gaston ochii mari, negri, tăiați în migdală, ochi umbriți de gene lungi și-n care se citea, parcă o rugăciune, implorarea de-a nu îi prea sever.

— Ilustre domn, memoriile domniei voastre, precum am avut onoarea să vă spun aseară, sînt mai presus de orice critică.

Socotesc, însă, că materialul este prea amestecat. Paginile care descriu copilăria, adolescența, tinerețea și bărbăția înălțimii voastre sînt fermecătoare. Dar iată rezervele mele — dacă doriți să le numiți așa — aceste pagini trebuie despărțite de capitolele care privesc istoria Moldovei. În cronologia țării, faceți operă de erudit, în vreme ce restul e scris cu frăgezime, cu spontaneitate. Dar eu merg și mai departe.

Valoroasa domniei voastre literatură poate servi ca material nu numai la două, dar chiar la trei cărți deosebite!

Prima: amintirile propriu-zise, atît de calde, atît de pitorești. A doua: istoricul țării moldave, operă savantă, hieratică. A treia: povestea familiei, a domeniului și a averii lăsate de ilustrii strămoși ai excelenței voastre. Precum vedeți, am avea trei cărți voluminoase, mai interesante una decît cealaltă.

Gaston tăcu. Arkip Rosetti la fel. Mușă tăcu și ea. Un inger înghețat bătea din aripi în tavan. Boierul se ridică brusc:

— Dă-mi un răgaz de gîndire! și-i întinse mina, fără să se uite la el.

Gaston salută adînc și ieși din bibliotecă, surprins, palid, tulburat, emoționat.

— Unchiule, cred c-am făcut o gafă! se spovedi el lui Henri Parrocel, care-l așteptase, nerăbdător, în pavilion. Și-i povesti toată scena.

— Nu cumva l-am jignît? Nu văd cum... am fost foarte politicos... Concedierea aceasta bruscă...

Henri surise, îi puse mîna pe umăr:

— Nici o grijă! Așa e boierul nostru cînd trebuie să ia o hotărîre importantă. Cînd e într-adevăr contrariat, își concediază oaspele politicos, surizător. E un om foarte delicat. Nu vrea să dea impresia c-a fost nemulțumit. Dar atunci cînd i se propune ceva favorabil, plăcut, printr-o ciudată reacțiune, vrea să rămînă cit mai re-

pede singur, ca să mediteze și să ia o hotărâre. Să nu te mire purtările lui oarecum despotice. Învățați să poruncească, să fie ascultați orbește, marii seniori orientali nu-și domină instinctele. Comparat cu alții, patronul e un model de educație aleasă, de delicatețe sufletească.

Intr-adevăr, la ora prinzului, atît seniorul cît și domnița, care purta acum o altă toaletă decît cea matinală, o rochiță de muselină, decoltată, mai grațioasă, mai suavă, dezvelindu-i splendoarea umerilor rotunzi și fragezi, — tatăl și fiica — îl primiră cu zîmbetul pe buze și vorbiră afectuos în tot timpul mesei. Iar cînd trecură în bibliotecă, luîndu-și, fiecare, locul obișnuit, amfitrionul se adresă cam astfel distinsei societăți:

— Dragii mei, aș dori să știu ce capitole să vă citesc azi? Să continui paragrafele din amintirile mele personale? Să trec la fundarea de către Antonie Vodă a paraclisului din fața castelului sau doriți să aflăm în ce împrejurări a lăsat Ștefan cel Mare tronul fiului său Bogdan? ! Facem istorie sau memorialistică? Fiîndcă, dragii mei, acest teribil scriitor francez aci de față, domnul Gaston de Parrocel, socotește că materialul adunat aici cu atîta trudă e foarte confuz...

— Dați-mi voie, monseniore, n-am spus că e confuz, am spus că e prea amestecat..., protestă tînărul.

— E tot una! răspunse Arkip. Dar dacă dumneata, domnul meu, îți închipui că am să m-apuc să-l triez, la vîrsta mea, te înșeli amar! N-ai decît să-l lei dumneata, să-l descompui, să-l cataloghezi, cum vei crede de cuviință. Iarna moldovenească e lungă... În singurătatea castelului nu poate fi mai plăcută și mai utilă distracție decît *travailul* literar, de care nu oricine se poate învrednici... Așadar, fii bun și primește această povară!

În vreme ce Mușa, coana Marghioala Roznovan și domnul cel distins, care mîncase fără să sufle un cuvînt, se uitau la Gaston, cu ochii plini de fericire, invîindu-l să primească misiunea ordonată de marele senior, felicitîndu-l pentru această însărcinare, Henri Parrocel își freca mîinile sub masa de care se rezema. Inima i se umfla de bucurie la gîndul că Gaston intrase în grațiile stăpînului și că va rămîne măcar o iarnă la Drăgoșești.

Devenind secretarul literar al boierului, Gaston era să-l vadă zilnic cîteva ore și, mai ales, era să aibă un contact permanent cu Mușa.

Iar doi tîneri frumoși, inteligenți, care se văd mereu, nu pot sfîrși decît îndrăgostindu-se unul de celălalt.

„Contrarul ar fi însemnat călcarea celei mai elementare legi a firii!” — filozofa fostul soldat al lui Napoleon.

Cu fizicul său plăcut și cu temperamentul, cu vioiciunea spiritului său, nu se putea ca nepotul să nu desăvîrșească opera unchiului: terenul era pregătît. Henri Parrocel crease, de mult, în inima fecioarei o obsesie a celui de departe.

Acuma rămînea numai ca băiatul să prefacă ispititoarea fantomă într-o realitate vie, să fructifice sămînța aruncată, cu atîta dibăcie, în sufletul unicei moștenitoare a unei averi imense și care, mai presus de această avuție, era ea însăși o comoară de frumusețe și gingășie.

Cel mai puțin încîntat de perspectiva rămîinerii la Drăgoșești era

Gaston însuși. El venise cu alte gânduri pe depărtatele plajuri danubiene.

Desigur, cunoscînd generozitatea lui Arkip Rosetti, era convins că funcțiunea de secretar al unui asemenea personaj însemna pentru el, publicistul sărac de pe cheiurile Senei, rezolvarea grelei probleme a existenței.

Dar nu o funcție calmă, gras retribuită, nu izolarea dăruită vi-sase el, ci clocotul vieții, în capitala zbuciumată, lupta intensă, cu toate riscurile și satisfacțiile ei, în acel Paris frământat de gânduri și de pasiuni înalte. Tînărul exilat vibra în freacățul viitorului. Toate gândurile îi zburau spre metropola în care se vedea strălucind în umbra lui Alphonse de Lamartine, ridicîndu-se, ieșind din această umbră, dominînd, realizîndu-se total.

Aceasta și nu alta era ținta lui supremă.

Toate aceste idei și sentimente, care-l cutreierau, le exprima Gaston unchiului său coborînd în pavilionul pe care-l locuia amîndoi.

La magnanima propunere a amfitrionului, tînărul se înclinase adînc, fără să spună un cuvînt. Nici nu știa ce să răspundă. Să-și arate incîntarea? Să refuze? Îi erau grele amîndouă soluțiile. Vorbea acum unchiului, își dădea drumul temperamentului vulcanic, se întreba ce căuta el în pustietatea aceea montagnardă și cit va ține acest surghiun? Cine avea dreptul să-l înlănțuie acolo, să-i fure viitorul strălucit care-l aștepta în patrie?!

— Ai toată vremea să ajungi președinte de republică la Paris! îi vorbi unchiul, cu oarecare ironie. Deocamdată, fii fericit să petreci aici o iarnă! N-ai să mai întilnești în viața ta asemenea prilej. La capătul acestei ierni te poate aștepta o fericire pe care n-ai fi visat-o niciodată!

— Ești enigmatic, unchiule!

— Iar tu ești un băiețandru fără minte, care umbli cu capul în nori, care dai norocului cu piciorul!

Gaston de Parrocel își luă în primire funcțiile chiar a doua zi dimineața: între ora 10 și 1, el lucra împreună cu patronul la descompunerea și la recompunerea materialului literar scris de înălțimea sa. Trei cărți diferite.

Foile se adăugau, una după alta, în ordine și în legătură perfectă.

Revizuiindu-și textul, Arkip Rosetti încerca bucuria de a-l compune a doua oară, înalta satisfacție a creației, voluptatea cea mai pură, aceea a scriitorului. Un val de mindrie îi încălzea inima.

Se vedea, continuînd tradiția boierilor-cronicari de odinioară, un Dimitrie Cantemir, un Miron Costin, un Ion Neculce. Se simțea, oarecum, cu datorita împlinită față de un pămînt care-i dăruise atîtea: bogății imense, ranguri, o copilă fermecătoare și un viitor pe care numai el însuși și-l destăinuia.

Un an, doi, trei, cinci... Și visurile pe care le făcuse urmașul lui Antonie Vodă se vor împlini.

Pin-atunci să lucrăm cu spor la letopisețul Moldovei, în desfășurarea căruia partea leului trebuia s-o aibă, bineînțeles, domnitorul și străbunul său Antonie Vodă Ruset. Prea scurta lui domnie fusese plină de fapte mari, dar urmașii săi la tron încercaseră și izbutiseră să-i întunece măreția.

Frumos program, fără-ndoială, dar toate aceste planuri nu-l pri-

veau pe tinărul francez rătăcit în Moldova, oricît de favorabilă situație i s-ar fi creat la curtea boierească.

Unchiul îl informase de importanța sumei cu care seniorul urma să-i recompenseze colaborarea, dar Gaston Parrocel, grăbit să se vadă la Paris, zorea terminarea lucrării, deși...

Da. Era la mijloc un „deși“!...

...Deși aștepta cu nerăbdare să vie cit mai curînd dimineața, fiindcă, o dată cu această dimineață, apărea și domnișoara noastră în bibliotecă.

Era totdeauna altfel îmbrăcată, din zi în zi mai obișnuită, mai prietenoasă cu domnul Gaston.

Tinărul surprinsese, nu o dată, privirile copilei întirzînd pe fruntea lui, dar de cîte ori își purta și el ochii spre ochii ei, Mușa nu se mai uita la el, întorcea repede capul și pleca fruntea. Astăzi însă, în vreme ce bunul ei părinte așternea cu mare atenție trei foi pe cele trei grupuri de manuscrise de pe birou, Gaston, simțînd că e privit cu intensitate, ridică fruntea și el, iar Mușa nu mai intoarse capul: rămase așa, cu ochii în ochii lui, privindu-l fix, ca într-o sfidare, privindu-l lung, ca într-o mărturisire. De data aceasta, fu nevoit el să-și plece ochii, fiindcă nu mai putea suporta acel fulger negru, prelungit, care izvora dintre genele lungi și-l sfredelea, și-l ardea pînă-n străfunduri.

Fulgurarea aceasta a fost un început. Îi urmă întirzirea miinii ei într-a lui, o atingere, prelungită ca o mîngiere, a celor două miini care scoteau din raft aceeași carte, în aceeași căutare febrilă.

Melancolia pe care o remarcase Henri Parrocel la nepotul său, melancolie pricinuită de exilul parizianului în Carpații lui Dragoș Vodă, își schimbase acum izvoarele. Surse noi alimentau această melancolie, ale cărei motive unchiul, oricît era de perspicace, nu le bănuia încă. Pentru el, dragostea însemna exuberanță, o revărsare de voie bună, de ris, de entuziasm. Aștepta această explozie de fericire din partea lui Gaston ca să fie sigur că tinărul e îndrăgostit, că planurile pe care și le făcuse el, unchiul, porniseră pe căile luminoase ale înfăptuirii.

Dar sentimentele care cutreierau, de la o vreme, pe Gaston, de parte de a corespunde dorințelor unchiului, erau pline de gravitate, de întrebări dureroase. Nu se mai recunoștea. Alt om. N-ar fi crezut niciodată că ar putea fi pradă vreodată unei asemenea stări sufletești.

Temperamentul său combativ era cu totul anihilat; impetuozi-tatea, puterea lui de ofensivă, curajul său de înfruntător al primej-diilor africane, în așteptarea cumplitelui rege al pustului, — toate acestea îl părăsiseră, i se scurseseră din singe, îl lăsaseră dezarmat, slab, fără voință, fără tăria de a mai gîndi, de a mai purta în suflet altceva decît imaginea suavă a domnișoarei noastre, parfumul ei feciorelnic, lucirile nocturne și captivante ale ochilor negri, visători, dominatori.

— Știu de ce ești îngîndurat, abătut! îi spuse într-o bună zi Henri Parrocel.

— A? ! se mulțumi să exclame Gaston, surprins.

— Te plictisești la noi. Ți-e urît. Nu faci destulă mișcare. Te-am invitat la Drăgoșești să te duc la vînătoarea de zimbri. Nu m-am ținut de vorbă. Dar nu e vina mea. Ploile din ultima vreme sînt de vină. Acum s-a înseninat. Umezeala, noroiul codrului încep să se

zvinte. Azi e simbătă. Luni plecăm. Am aranjat toate cu musiu Iieș. A, nu-l cunoști pe musiu Iieș! Ei bine, chiar azi vei avea onoarea să-i faci cunoștința.

Numai de musiu Iieș Impușcă Vrabie nu-i ardea lui Gaston de Parrocel. Dar primi cu satisfacție vestea că luni vor porni spre mult laudatul Izvor al Zimbrului.

Diminețile le va petrece lucrînd în bibliotecă, iar la prînz va urca spre deșirurile Tuguiatului. Două-trei ore de mers, două-trei ore de pîndă și coborișul alte două ore. Seara vor fi acasă, cu plămîinii plini de aerul înălțimilor, cu mușchii sprinteni, cu singele bătînd mai viu în artere.

A doua zi, duminică, sufrageria și biblioteca, plus marele salon cu două căminuri erau pline de-o lume care parcă izvorise din pămînt; în afară de oaspeții obișnuiți, alte douăzeci de persoane prînziră acolo și rămaseră pînă seara — la cină și după cină —, erau cîțiva proprietari din vecini, o parte din personalul superior al administrației moșilor, preotul din Drăgoșești și starețul unei monastiri apropiate.

Dar oaspele de frunte, care venise de la Iași, însoțit de doi prieteni cu soțiile, era Sandulache Ghica, din marea familie a Ghiculeștilor, domnitori în Moldova și Muntenia, un bărbat de vîră treizeci și cinci de ani, flăcău tomatic, scund, adus puțin de spate, foarte blind și îndatoritor, cam plin de el, ca orice purtător de nume ilustru.

Toate onorurile casei erau pentru el.

În salonul cu două căminuri, salon rotund, care ocupa un întreg colț al palatului și-n care intrai din sufragerie, focul ardea în amîndouă vetrele; sfeșnice triple luminau la colțuri, iar policandru cu o sută de luminări de ceară revărsa bogate raze și lîlția umbre pe tavan și pe pereți.

În afară de acest policandru uriaș, adus cu mari greutate din Veneția, pe mare și pe Dunăre, prin Galați, salonul mai cuprindea altă minune, tot cu grijă mare urcată pe înălțimile de la Drăgoșești: clavirul în lemn de trandafir al domniței Ralu, fiica lui Vodă Caragea. Acest clavir, cel dintîi care răsunase în Țările Românești, fusese lăsat la București la grăbnică plecare a gospodarului Valahiei. Arkip Rosetti îl cumpărase cu șapte ani în urmă și-l dăruise Mușei, cînd copila împlinise zece anișori. Un profesor neamț — domnul acela cărunt, cu ochelari peste nasul roșu și cu favorite, care sta la un colț al salonului și-și ștergea mereu ochii cu batista, plîngînd fără nici un motiv —, un muzicant rătăcit prin Iași, fusese adus la Drăgoșești, unde se afla și acum, ca să dea lecții de pian tinerei domnițe.

Eleva își întrecuse dascălul. După cîna de seară, care fusese încheiată la ceasurile șapte, domnișoara Mușa se așeză la clavir, înconjurată de atenția generală, și începu să cînte menuete, valsuri aduse de curînd de la Viena, mazurcile și nocturnele unui pianist numit Chopin, care trăia la Paris și ajunsese vestit în toată Europa.

Apoi, după aplauzele de rigoare, după repetarea unor bucăți triste ale lui Chopin, Mușa, din proprie inițiativă, anunță că va recita, în onoarea domnilor Henri și Gaston de Parrocel, celebra poezie „Lacul”. Atmosfera era propice, fusese creată de muzica tristă a compozitorului polonez.

Recitînd melancolicele și muzicalele stihuri ale lui Lamartine,

Mușă, la fiecare strofă nouă fixa pe cite unul dintre oaspeți. Măguliți de această delicată atenție, toți se arătau fermecați de talentul și grația tinerei amfitrioane.

Poate că, procedind așa, copila nu urmărea decît să mascheze tîlcul ultimei strofe, aruncată cu o întîrziere a privirilor în ochii lui Gaston Parrocel :

Que tout ce qu'on entend, l'on voit ou l'on respire,

Tout dise : „Ils ont aimé“¹

Un singur om din toată acea pestriță societate începea să se lămurească și acesta era fericitul unchi Henri Parrocel.

Cum cei mai mulți dintre oaspeții de față nu înțelegeau limba poetului, domnița, slătuită de mătușa ei, cucoana Marghioala Roznovan, care nu-l mai slăbea pe beizadeaua Săndulache Ghica, declamă și versiunea românească a „Lacului“, versiune datorită acestui mare boier. În așteptarea domniei peste Moldova, beizadeaua Săndulache scria și versuri :

„Astfel, împinși într-una spre noile limane

În noaptea eternă menți a ne sfîrși,

Nu vom putea vreodată, pe-a vremii oceane,

Să ancorăm o zi ?

O, timp, oprește-ți zborul și voi, oare propice,

Al vostru curs oprîți !

Lăsați-ne gustarea a zilelor ferice,

Ce prea curînd gonîți !“

Încîntat de întorsătura favorabilă a lucrurilor, unchiul de abia aștepta să rămînă singur cu nepotul, ca să-l descoasă și să se bucură, împreună cu el, de minunatul început al împlinirilor viitoare.

Dar gîndurile și preocupările lui Gaston erau prea departe de grabnicul deznodămînt pe care-l aștepta cel ce urzise toată această poveste fermecată.

Nu-i venea tinărului să creadă că purtarea oarecum îndrăzneată a unei castelane de șaptesprezece ani putea să aibă răstrîngeri grave în existența lui. Îi ajungea, îl copleșea indeajuns darul acesta minunat, comoara fără de preț a abandonului idilic, în care o copilă pură, dintr-o înclinare naturală, spontană, revărsase asupra lui atîta poezie feciorelnică, atît de feminină magie.

O incantațiune. Nu se mai putea smulge din vraja ei. Îl ținea legat cu mii de fire, cu mii de cătușe, cu mii de lanțuri, invizibilă pinză de păianjen, argint de funigei, tunică a lui Nessus, costiță mălăsoasă a Omfaliei. Amintiri clasice, lecturi romantice îl cutreierau, sporeau în el beția acestui început de apoteoză — aur de auroră în mohorîtele zile de noiembrie —, cythereana călătorie a imaginației într-un sălbatic peisaj carpat. Simțea o mare nevoie să se smulgă din această încătușare.

Ca o binecuvîntare, veni propunerea unchiului : pregătirea de vînătoare, plecarea pe ripele Tuguiatului, popasul la Izvorul Zimbru-lui, așteptarea, poate marea izbîndă împotriva taurului legendar.

După ce puse în ordine, împreună cu seniorul și cu domnița, alte două capitole ale cronicii Moldovei, Gaston, însoțit de unchiul său

¹ Tot ce se aude, tot ce se vede și tot ce se respiră,

Totul să spună : „Ei au iubit !“

și de Ilieș, îmbrăcați în haine groase de vânătoare, purtind pe umeri cele trei carabine noi, aduse de la București, și trei saci cu merinde, urcară, pe-o luminoasă după-amiază, potecile și marginile de prăpăstii. Făcură un scurt popas la Stînca Trăznită, de unde se vedea, în vale, întregul peisaj al depărtărilor Bistriței și orice ființă, om sau vită, care urca spre codrul des al Țuguiaului. Apoi, urcînd mereu, cei trei vînători se afundară în desișul de stejari, înfruntară tufișurile spinoase și ajunseră în luminiș, la izvor.

Frunzele de la marginea copacilor îngălbeniseră, căzuseră, așternuseră pămîntul cu preșuri de aur verzui. Sub aceste foi, pămîntul era jilav, și toată pădurea mirosea a frunză dospită, a mucigai tămîios.

Iată-i la locul de pindă, iată-i cățărindu-se, încălecînd ramuri groase de gorun, așteptînd. O goană de mistreți trecu în prima zi. Un cerb și o cerboaică se adăpară, a doua zi, la izvor. A treia zi, un șir de căprioare mirate, profilindu-se, imobile, pe o coastă, pe fondul siniliu al cerului de toamnă, îi ispiți.

Dar nu traseră nici unul. Așa se invoiseră. Nici o bubuitură nu trebuia să inspăimînte singurătățile, să ducă de veste bourului că dușmanii erau colea.

Nici un hăitaș nu venise cu ei să ocolească împrejurimile, gonind spre luminișul cu izvor, prada rară, mult așteptată.

Zilele se făceau tot mai mici, inserarea cădea repede. A cincea zi deslușiră, parcă, pe frunzele care începeau să se zvînte, pași grei. Se uitară printre trunchiuri. Nimic. Mai așteptară, mai ascultară. Nimic. Începură să coboare din copac. Ajunși jos, la poalele gorunului, se pomeniră că, de după douăzeci de trunchiuri, răsar dintr-o dată, ca la o poruncă, douăzeci de oameni pletoși, bărboși, zdrență-roși, cu puștile întinse spre ei. Îi inconjurară, îi întrebă ce caută acolo.

— Nu vedeți? sări Ilieș. Sîntem la vînat!

— Ce fel de vînat, că n-ați tras.

— În ce să tragem?

— În urs! În cerb! În mistreț! strigă, desprinzîndu-se din ceată, unul dintre lotri, un flăcău de vreo douăzeci și cinci de ani, un țigan cu pletele în inele, cu barba neagră creață, cu ochii de tăciune aprins și cu sprincenele îmbinate deasupra nasului subțire. Părea să le fie căpitanul. Era întins cu un briu lat de piele ferecată, cu două pistoale și două junghere înfipte-n acel briu.

Pe umeri purta o haină ungurească, în cusătura căreia șerpuiau dungii vinete. Avea cizme roșii, nădragi strîmji de postay pămîntiu. Îmbrăcămîntea nu i se potrivea cu a celorlalți zdrențăroși. Cînd vorbea, parcă rîdea. Avea o gură mică, dinți albi, strălucitori.

Zimbet de femeie, rinjet de lup scăpărau, unul după altul, pe buzele și-n ochii lui negri, focoși.

Celor doi francezi li se părea că citesc o poveste din Calabria, cu apariția briganzilor lui Fra-Diavolo.

Nu le venea să creadă că se aflau în fața unor autentici hoți de codru și că această poveste îi privea pe ei, nu era o simplă lectură sau scenă de operă comică.

— Nu cumva vei fi Stoeniță Vodă? întrebă Ilieș pe căpitan.

— Stoeniță Vodă! răspunse acesta. Am aflat și am venit. Am venit să-l păzim pe măriia sa, bourul, împăratul nostru. Voi ați venit să ne ucideți împăratul. O să vă ucidem noi pe voi!

Flăcăul țigănesc, care vorbea așa, scurt și răstit, nu părea în toate mințile.

Apoi, muindu-și glasul :

— De unde mă știi, măi creștine ? întrebă el pe Ilieș, că n-am mai umblat de mult prin locurile voastre.

— Stoeniță Vodă, voievodul țiganilor ! Cine dracu nu te știe ?

— Nu mai sînt voievodul țiganilor, mă, sînt păunașul codriilor, împăratul munților, înțelesu-m-ai ? Eu și cu măria sa Bour-impărat ! Bourul Moldovei, mă ! Părintele nostru ! Sfintul nostru, mă ! Da tu de unde mă știi ?

— Te-am văzut acum doi ani la Iași, pe drumul Frumoasei, cînd te duceau să te spînzure.

— A-ha ! Precum vezi, nu m-au spînzurat. Acum am să vă spînzur eu pe voi. Deocamdată, ia dați încoa sacii cu merinde, că băieților le e foame. Luați, băieți, și mîncăți ! Mă, hoților, ceva parale aveți ?... Frumoase puști aleșerați pentru noi. Carabine nemțești, noi-nouțe. Dați-le-ncoa. Mă deșteptule, să-mi arăți cum umblu cu ele, să nu se-ntoarcă plumbu-n noi și pe urmă vă-mpușc, să le-ncercăm...

— Voievoade Stoeniță, las-o mai domol. Dumnealor nu sînt moldoveni, sînt oaspeți străini !

— Leși ? Muscali ? ! Zdraski ! Nemți ! Guten Tag !

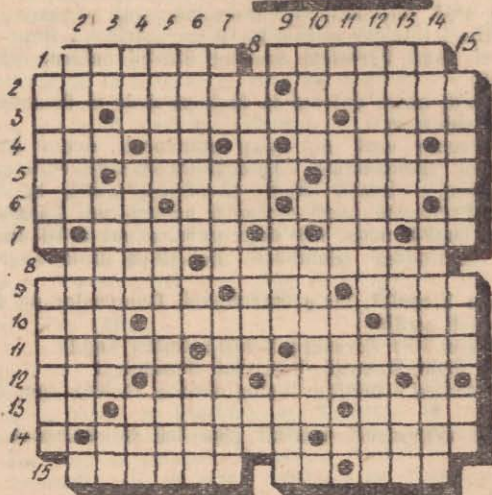
— Franțuzi, bade Stoeniță, de-ai lui Napaleon !

— Aha ! Franțuzi ! Bonjour ! și-și scoase căciula cam în bătaie de joc.

— Bonjour ! răspunseră într-un glas cei doi Parrocel, salutînd și ei.

(Urmare în numărul viitor)

Sub mări și oceane



ORIZONTAL: 1. — Imersiunea și ascensiunea se fac cu 1 m/s — Vietate submarină; 2. — Lingă aceste insule, adâncimea oceanului este de peste 10.000 m... de fotografiat; 3. — Loc neterminat — Produs al gazului metan, cu largă utilizare în industrie — A povesti; 4. — Afluent al Dunării — Comitet Central — Probă sportivă; 5. — Telur — Elevi — Ca gustul apei de mare (pl.); 6. — Metal din care sînt confecționate echipamente speciale pentru scufundări la adîncimi peste 100 m — Acoperă 2/3 din suprafața globului — Un produs al vinului; 7. — Era folosit la ancorarea batisterelor — Radu Tudoran — Cămașă; 8. — Nume feminin — Cu el s-au atins 250 m în adîncimea oceanelor și mărilor; 9. — Ultra... folosite de navigatori pentru deducerea adîncimii de scufundare — Animale — Exiști; 10. — Chemare telefonică — Viteză — Comună în Ardeal; 11. — Denumirea antică a portului Constanța — Ultra înaltă — A pune pene; 12. — Canton elvețian — Luminează pe mări și oceane — Prețix pentru imagini; 13. — Reuni — Mijloc de vorbire întră scafandru și persoanele de la suprafața apei — Intinsul mării; 14. — Alfabet vechi — Mijloc de comunicație între batisciful de la adîncimi mici și exteriorul; 15. — Pacific, Atlantic, Indian... — Fluviu în Franța — Crustaceu.

VERTICAL: 1. — Balon submarin inventat în aluminiu — A umple-la maxim; 2. — Culoare indicată de spectroscop pînă la 150 m adîncime — Roșu, portocaliu, galben, verde; 3. — Pr. — Care nu-s risipitori — Doi atomi de carbon; 4. — Margine cusută — Așa sînt imaginile obținute prin fotografii în culori asupra faunei și florei submarine — Pronume; 5. — Tin de genul epic — Vas etanș de formă sferică cu care s-au atins în 1954, 4050 m în adîncime; 6. — Aliaj folosit la confecționarea batisterelor spre a rezista la 10.000 m adîncime — Subsemnatul — Mingii; 7. — Vîrstă (fig.) — Sîrșit — Dispozitiv la costumul scafandruului (pl.); 8. — Comună avionului clasice și batiscifului — Umple balonul submarin — A exista; 9. — A-nevoie — Mamifer de apă; 10. — Dorint — Numărul centimetrelor pînă la fundul adîncimii maxime; 11. — Comună prin Sălaj — Parte a urzelli — District în Danemarca; 12. — Aparatele scafandruilor moderni pentru indicarea cu precizie a adîncimii de scufundare între 0 și 100 m — Către Oceanul înghețat de Nord; 13. — Indicat — A provoca — Oraș în Iugoslavia; 14. — Aproape larg — Apare în fața ochilor de la 500 m în jos; 15. — Linșiștea marilor adîncimi — Fin — Nume chinez.

Bibliografie: „Știință și tehnică” nr. 7/1956.

Abonamentele la revista „Știință și Tehnică” și la colecția de „Povestiri științifico-fantastice” se primesc pînă cel mai tîrziu în ziua de 23 a lunii, cu deservire în a doua lună următoare.

Abonamentele se primesc de către difuzorii de presă din întreprinderi, instituții și de la sate, secțiunile de difuzare a presei, precum și de către factorii și oficiile poștale.

Prețul abonamentelor la colecție:

3 luni 9 lei

6 luni 18 lei

1 an 36 lei

APARE DE TREI ORI PE LUNĂ - PREȚUL 1 LEU